

TTK M. 1468 KAPSAMINDA KİSMİ SİGORTANIN ÖZELLİKLERİ VE SİGORTACILARIN SORUMLU OLDUĞU MİKTARIN HESAPLANMASI

Dr. Öğr. Üyesi Oğuz YOLAL*

Öz

Birden çok sigorta, TTK m. 1465 ilâ 1468 hükümleri arasında yer almıştır. TTK m. 1465'te birden çok sigortaya ilişkin genel kural, 1466'da müşterek sigorta, 1467'de çifte sigorta ve 1468'de kısmi sigorta düzenlenmiştir. Kısmi sigorta ile sigorta ettiren, sigorta konusu menfaatin değerini, önceki sözleşme ile teminat altına alınmamış ise, geri kalan değerine kadar sigorta ettirebilmektedir. Bu durumda sonraki sigortacılar, sigorta sözleşmesinin yapıldığı tarihe göre sorumlu olmaktadır. Kanun koyucu kısmi sigorta ile birden fazla sigorta yaptırılarak, sigorta konusu menfaatin tam değerine kadar sigorta ettirilebilmesine izin vermiştir. Birden çok sigorta yaptırılmışsa, söz konusu sigortanın kısmi, müşterek veya çifte sigorta olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Zira kısmi veya müşterek sigortada sigortacıların sorumlu olduğu tazminat miktarı

* Dr. Öğr. Üyesi, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, Konya, Türkiye | Asst. Prof., Selçuk University, Faculty of Law, Department of Commercial Law, Konya, Turkey.

✉ oguz.yolal@selcuk.edu.tr • ORCID 0000-0003-1333-4854

- ✂ **Atıf Şekli** | Cite As: YOLAL, Oğuz: "TTK M. 1468 Kapsamında Kısmi Sigortanın Özellikleri ve Sigortacıların Sorumlu Olduğu Miktarın Hesaplanması", SÜHFD, C. 32, S. 1, 2024, s. 453-504.
- ✂ **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.
- ✂ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

farklı olmakta; çifte sigortada ise, TTK m. 1467’de sayılan istisnai hâller haricinde, sonraki yapılan sigorta sözleşmesi geçersiz olmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kısmi Sigorta • Müşterek Sigorta • Çifte Sigorta • Birden Çok Sigorta • TTK m. 1468

CHARACTERISTICS OF PARTIAL INSURANCE UNDER ART. 1468 OF TCC AND CALCULATION OF THE AMOUNT LIABLE BY THE INSURERS

Abstract

Multiple insurances are regulated under Articles 1465 to 1468 of the TCC. Article 1465 of the TCC regulates the general rule regarding multiple insurances, 1466 regulates joint insurance, 1467 regulates double insurance and 1468 regulates partial insurance. With partial insurance, the policyholder may insure up to the remaining value of the insured interest, if the value of the insured interest is not covered by the previous contract. In this case, subsequent insurers are liable according to the date of the insurance contract. The legislator has allowed the insurers to insure the insured interest up to its full value by taking out more than one insurance with partial insurance. If more than one insurance is taken out, it is necessary to determine whether the insurance in question is partial, joint or double insurance. This is because, in partial or joint insurance, the amount of compensation for which the insurers are liable is different, and in double insurance, the subsequent insurance contract is invalid, except for the exceptional circumstances listed in Article 1467 of the TCC.

Key Words

Partial Insurance • Coinsurance • Double Insurance • Multiple Insurance • TCC art. 1468

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu’nda (TTK) birden çok sigorta türleri olarak müşterek, çifte ve kısmi sigorta düzenlenmiştir. Kısmi sigortanın düzenlendiği TTK m. 1468’de, sigorta ettirilmiş olan menfaatin, diğer sigorta sözleşmeleriyle tam değer üzerinden sigorta ettirilebilmesine izin verilmiştir. Kısmi sigortada, sigorta ettiren esasında bir eksik sigorta yaptırmakta; daha sonra sigorta değerini karşılamak üzere diğer sigortacılar ile aynı menfaati, aynı rizikoya karşı tekrar sigorta ettirmektedir. TTK’da birden çok sigorta kapsamında müşterek, çifte ve

kısmi sigortanın yer alması; birden fazla sigortacı ile yapılmış olan sigortanın hangi sigorta türüne girdiğini belirlemede zorluk yaratmaktadır. Müşterek veya kısmi sigortanın, birbirinden ayırt edilmesi, sigortacların sorumluluk miktarının hesaplanması bakımından önem arz etmektedir. Zira müşterek sigortada sigortacının sorumluluğu her bir sigortacıyla yapılan sigorta bedelinin toplam sigorta bedeline oranına göre; kısmi sigortada ise sonraki sigortacların sorumluluğu, sözleşmenin yapılaş tarihi sırasına göre belirlenmektedir. Ayrıca kısmi sigorta ile çifte sigorta arasındaki farkların da ortaya konulması gerekmektedir. Çünkü çifte sigortada sonraki sigorta sözleşmesi - TTK m. 1467'de öngörülen istisnai durumlar haricinde - geçersiz olmaktadır. Anılan hususlar nedeniyle, bu çalışma içerisinde kısmi sigortanın düzenlenme yeri, diğer birden çok sigorta türlerinden farkları ve özellikle kısmi sigorta durumunda sigortacının sorumlu olduğu miktarın hesaplanmasına ilişkin hususlar incelenmeye çalışılmıştır. Sigortacının sorumlu olduğu miktar hesaplanırken, daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla örneklere ve tablolara yer verilmiştir.

I. KISMİ SİGORTANIN DÜZENLENME YERİ

A. Türk Hukukunda

Birden çok sigorta, TTK'nın sigorta hukukuna ilişkin kitabının sigorta türlerine ilişkin özel hükümler bölümünün, zarar sigortalarını düzenleyen ikinci kısmında, mal sigortalarına ilişkin hükümler arasında düzenlenmiştir. TTK m. 1465 hükmünde, birden çok sigortaya ilişkin genel kural; TTK m. 1466'da müşterek sigorta, TTK m. 1467'de çifte sigorta ve TTK m. 1468'de kısmi sigorta yer almıştır¹. Birden çok sigortaya ilişkin hükümler mal sigortalarına ilişkin düzenlenmiş olup, TTK m. 1485 gereğince sadece müşterek sigortaya ilişkin hükmün birinci fıkrası (TTK

¹ Söz konusu durum öğretilde eleştirilmiş olup, birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin, bütün zarar sigortalarını kapsayacak şekilde genel bir bölümde düzenlenmesinin daha isabetli olacağı belirtilmiştir. Bu görüşe göre, TTK'da zarar sigortalarına ilişkin genel hükümlerin uygulanacağı bir bölümün düzenlenmesi ve birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin de orada yer alması gerekirdi. Bkz. ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, İstanbul 2016, s. 172; ÜNAN, Samim: "Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar", Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar -Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 108.

m. 1466/1) sorumluluk sigortaları hakkında uygulanacaktır². Bunun yanında TTK m. 1519/2'de, “sigortalının uğradığı hastalık, ilaç ve tedavi giderleri için harcama yapılması gibi gerçek zararların sigortacı tarafından karşılanması öngörülen sağlık sigortalarında, genel hükümler dışında, zarar sigortalarına ilişkin” hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Anılan hüküm gereğince sağlık giderlerine ilişkin sigortalarda, zarar sigortaları kısmında düzenlenen kısmi sigortanın uygulama alanı bulması gerekmektedir. Ancak birden çok sigortaya ilişkin hükümlerde, menfaat değerinden bahsedilmiş olup; sağlık sigortaları bakımından menfaat değeri söz konusu değildir. Dolayısıyla TTK m. 1519/2'de her ne kadar zarar sigortalarına ilişkin hükümlerin uygulanmasından bahsedilmişse de, sağlık sigortaları bakımından kısmi sigortanın uygulanmasının mümkün olmadığı ifade edilebilir³.

² Hazine Müsteşarlığı tarafından çıkarılan 2013/6 sayılı Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta Hükümlerinin Uygulanabilirliği Hakkında Genelge'de sorumluluk sigortalarında kısmi sigortanın uygulanmayacağı açıkça belirtilmiştir. “Sorumluluk sigortaları için çifte sigorta ya da kısmi sigorta hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir”. Bkz. http://www.sigortatahkim.org/index.php?view=article&catid=51%3Agenelgeler-ve-sektoer-duyurular&id=267%3Agenelge-ve-duyurular2010&option=com_content&Itemid=267. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin önceden tespit edilmesinin mümkün olmaması nedeniyle, birden çok sigortaya ilişkin - TTK m. 1466/1 haricinde - hükümler sorumluluk sigortalarına uygulanamamaktadır. Sorumluluk sigortalarında sigorta değerinin olup olmadığına ilişkin değerlendirmeler için bkz. **AMASYA**, Serap: Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 169 vd.

³ Sigorta değeri kenar başlıklı TTK m. 1514'ün gerekçesinde bu husus açıkça vurgulanmıştır. “Hayat sigortasında olduğu gibi, hastalık ve meblağ sigortası şeklindeki sağlık sigortasında belli bir sigorta değerinden bahsetmek mümkün olmadığından...”. Öğretide sağlık sigortalarına müşterek sigortanın düzenlendiği TTK m. 1466'nın ikinci fıkrasının uygulanabileceği, kısmi sigortaya ilişkin TTK m. 1468 hükmünün ise uygulama alanı bulmayacağı belirtilmiştir. Bkz. **ÜNAN**, Sempozyum, s. 130. Sağlık sigortalarına kısmi sigortanın uygulanma imkânının olmadığına ilişkin bkz. **ULUĞ CİCİM**, İlknur: “Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar -Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 224-225.

Kısmi sigorta⁴ “Birden çok sigorta” kenar başlığı altında TTK m. 1468 hükmünde düzenlenmiştir. Anılan hükme göre,

“Sigorta olunan menfaatin değeri önceki sözleşmeyle tamamen teminat altına alınmamışsa bu menfaat, geri kalan değerine kadar bir veya birkaç defa daha sigorta ettirilebilir. Bu takdirde, o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar. Aynı günde yapılmış olan sözleşmeler, aynı anda yapılmış sayılır”.

Hükümün gerekçesinde 6762 sayılı Ticaret Kanunu’nun (mülga TK) 1287’nci maddesinin korunduğu belirtilmiştir. 6762 sayılı TK m. 1287’ye⁵ göre,

“Sigorta olunan menfaatin değerinin tamamı önceki mukavele ile temin edilmemişse bu menfaat, geri kalan değerine kadar, bir veya birkaç defa daha sigorta ettirilebilir. Bu takdirde o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar değer bakiyesinden dolayı mukavelelerin tarihleri sırasıyla mesul olurlar. Aynı günde yapılmış olan mukaveleler aynı anda yapılmış sayılır”.

865 sayılı Ticaret Kanunu’na bakıldığında ise, kısmi sigortanın m. 946’nın ikinci ve üçüncü fıkralarında düzenlendiği görülmektedir. 865 sayılı TK m. 946’ya göre,

“Kıymetinin tamamı sigorta olunan bir mal aynı şahıs tarafından aynı tehlikelere karşı sigorta ettirilemez.

Sigorta olunan malın tamam kıymeti evvelki mukavele ile temin edilmemiş ise o malın bakiye kıymetine kadar bir veya

⁴ Kısmi sigortanın “yan yana” sigorta (ÜNAN, C. II, s. 174, 209) veya “kısmı kısım” sigorta (BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Ankara 1981, s. 101; BOZKURT, Tamer: Sigorta Hukuku, 12. Baskı, İstanbul 2021, s. 214, 217; ERİŞ, 2022, s. 784; KUBİLAY, Huriye: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003, s. 10; ŞENOCAK, Kemal: Çifte Sigorta, Ankara 2002, s. 42, 70) şeklinde adlandırıldığı da görülmektedir. Ayrıca bkz. AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet: Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara 2023, s. 266.

⁵ 6762 sayılı TK’nın genel gerekçesinde, birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin 865 TK’dan alındığı belirtilmiştir. “Mal sigortasına mütaallik kaideler arasında teklif edilen önemli değişiklikler şunlardır: Bugünkü kanunun birden çok sigorta meselesini tanzim eden 946, 947 ve 949 ncu maddelerine tekabül eden tasarruun 1285 - 1287 nci maddeleri «müşterek», «çifte» ve «kısmı» sigortaları birbirinden tefrik etmeye yarıyacaktır”. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Hakkındaki Hükümet Gerekçesi, Zabıt Ceridesi, Devre 10, C. XII, Sıra Sayısı 198, s. 60.

bir kaç defada sigortası caizdir. Bu surette o malı muahharan sigorta eden sigortacılar, bakıyei kıymetinden dolayı mukavelelerinin tarihleri sırasile mesul olurlar.

Aynı günde icra edilmiş olan mukaveleler aynı zamanda vukua germiş addolunur."

865 sayılı TK m. 946'nın ilk fıkrasında (TTK m. 1467/1 ilk kısım) çifte sigorta yasağı; ikinci ve üçüncü fıkralarında kısmi sigorta (TTK m. 1468) düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 949'uncu maddesinde ise, çifte sigorta yasağının istisnaları (TTK m. 1467/1-a,b ve c bentleri) sayılmıştır. Görüldüğü üzere kısmi sigortaya ilişkin hüküm, esasında 865 sayılı TK m. 946/2 ve 3'ten alınmıştır. Tarihsel süreç olarak bakıldığında 6762 sayılı TK m. 1287, 865 sayılı TK m. 946/2 ve 3'ten aynen alınmış ve tek fıkra hâlinde düzenlenmiştir. 6102 sayılı TTK 1468'de ise, içerik olarak değişiklik yapılmamış ve anılan madde gerekçesinde belirtildiği üzere 6762 sayılı TK m. 1287 korunmuştur⁶.

Bu noktada 865 sayılı TK hükümlerinin kaynağına da bakılması gerekmektedir. Osmanlı Devleti'nde sigorta hukukuna ilişkin ilk düzenleme olan deniz sigortalarına ilişkin, 1864 tarihli Kanunname-i Hümayun-ı Ticaret-i Bahriye'nin sigortaya ilişkin On Birinci Faslının, sigorta eden veya ettiren kimselerin beyanı başlığını taşıyan İkinci Kısım m. 204'te, kısmi sigortaya ilişkin mevcut TTK m. 1468'e benzer bir hüküm

⁶ Kısmi sigortaya ilişkin, 865 sayılı TK'nın aynı hükümlerinin alınması öğretide eleştirilmiştir. Zira düzenlendiği tarihten itibaren yaklaşık olarak bir asrın geçtiği bir hükümün aynen alınması, kısmi sigorta uygulamasına ilişkin bir değişiklik olmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum öğretide Ünán tarafından haklı olarak şu şekilde eleştirilmiştir. "Yasal çözümler aşağıda da açıklamaya çalışacağımız gibi, bugün de aşağı yukarı aynıdır. Zaman durmuş, çözümler donmuş, aradan geçen uzun süre içinde sigorta hukuku alanında hiç gelişme olmadığı varsayılarak, 21inci yüzyılda yeni yasa yapılırken 1926 yılına demirlenmiştir. Orada daha çok seneler -belki de on seneler- boyunca güvende olunacağı düşünülmüş olmalıdır". Bkz. ÜNAN, Sempozyum, s. 108. Ayrıca bkz. ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. VII, Yargı Kararları, İstanbul 2021, s. 154. TTK'nın birden çok sigortaya ilişkin hükümlerinin, TTK tasarısını hazırlamak amacıyla kurulan komisyonda en çok tartışmaya neden olan konulardan biri olduğuna ilişkin bkz. ATAMER, Kerim: Yeni "Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortalarına"na Giriş", Batider, C. 27, S. 1, s. 70. Dolayısıyla TTK'nın hazırlanması aşamasında dahi, birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin aynen alınmasında bir tereddüt olduğu ifade edilebilir.

yer almaktadır⁷. Anılan hükme göre, “*Gemiye yüklenmiş bir yük hakkında, herhangi bir hile söz konusu olmaksızın birden fazla sigorta yaptırılmış ve bunlardan ilki yükü tam değeri üzerinden temin etmekte ise, sonraki sigortacılar sorumlu olmazlar; ilk sigortanın yüklerin tam değerini temin etmediği hallerde ise, sonraki sigortacılar temin edilmemiş değer kısmından sözleşmelerinin tarihi sırasıyla sorumlu olurlar*”⁸. 1864 tarihli Kanunname-i Hümayun-ı Ticaret-i Bahriye hükümleri, 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’ndan alınmıştır⁹. Genel olarak toparlayacak olursak, kısmi sigortaya ilişkin mevcut düzenlemeler ile 865 sayılı TK hükümlerinin aynı olduğu; 865 sayılı TK’ya ilişkin hükümlerin ise, 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’ndan alındığı ifade edilebilir. Hâl böyle olunca kısmi sigortaya ilişkin TTK m. 1468 hükmünün tarihsel gelişiminin çok eskiye dayandığını söylemek mümkündür.

TTK’da birden çok sigorta olarak müşterek, çifte ve kısmi sigortanın, 865 sayılı TK’dan itibaren genellikle aynı şekilde düzenlendiği görülmektedir. Bu durumda müşterek, çifte veya kısmi sigortanın birinin yorumlanmasında, birden çok sigorta türü olarak düzenlenen diğer hükümlerden yararlanılmasının mümkün, hatta bir zorunluluk olduğu belirtilmelidir. Keza düzenleme yeri olarak bakıldığında 865 sayılı TK’da kısmi ve çifte sigorta aynı hüküm içerisinde yer almıştır. Bunun devamında sigorta türlerine ilişkin bazı ifadeler bir sigorta türünde düzenlenmemişken, diğer sigorta türünde düzenlenmiştir. Örneğin, TTK m. 1466’da müşterek sigortanın “*aynı zamanda*” yapılmasından, bahsedilmiş, fakat “*aynı zamanda*” ifadesinin açıklamasına TTK m. 1468’de düzenlenen kısmi sigortada yer verilmiştir. Görüldüğü üzere birden çok

⁷ 1864 tarihli Kanunname-i Hümayun-ı Ticaret-i Bahriye’ye ilişkin açıklamalar ve m. 204 için bkz. ÜNAN, Sempozyum, s. 112-113; ÜNAN, Samim: “Çifte sigorta” da Avrupa modeli, Y. 35, S. 493, 2019, <https://www.sigortacigazetesi.com.tr/wp-content/uploads/2020/03/2019-Aralik-Sigortaci-Gazetesi.pdf> Erişim Tarihi: 01.01.2024, s. 38.

⁸ Ünan’dan aynen alıntılan bu hüküm için bkz. ÜNAN, Sempozyum, s. 113; ÜNAN, Sigortacı, s. 38.

⁹ 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu, 1681 tarihli Denizcilik Emirnamesi’ne dayanmakta olup, bu Emirname’de kısmi sigortaya ilişkin benzer bir hüküm bulunmaktadır. Bkz. ÜNAN, C. VII, s. 153; ÜNAN, Sempozyum, s. 113-114; ÜNAN, Sigortacı, s. 38.

sigorta türleri arasında sıkı bir bağlantı bulunmaktadır¹⁰. Bu noktada belirtmek gerekir ki, müşterek, çifte veya kısmi sigorta, TTK m. 1465'te düzenlenen birden çok sigortanın türü olup, bunlardan biri, diğerinin çeşidi niteliğinde değildir¹¹.

TTK m. 1486/2 gereğince, TTK m. 1468 hükmüne aykırı sözleşmeler geçersiz olacaktır. Dolayısıyla kısmi sigortaya ilişkin hüküm mutlak emredici nitelikte olup, sigorta ettiren lehine olsa dahi¹² değiştirilemez¹³. Birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin mutlak emredici nitelikte olmasının gerekçesi açık değildir. Zira sigortacıların birlikte veya bireysel olarak sigorta ettirene karşı daha geniş bir sorumluluk altına girmelerindeki sakınca anlaşılammaktadır¹⁴.

B. Alman Hukukunda

Alman hukukunda birden çok sigortaya ilişkin hükümler Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu (*Gesetz über den Versicherungsvertrag-VVG*) § 77, 78 ve 79'da düzenlenmiştir. VVG § 77'de birden çok sigorta yapıldığının, diğer sigortacılara bildirilmesi yükümlülüğü; VVG § 78'de

¹⁰ CAN, Mertol: Birden Çok Sigorta, Ankara 2004, s. 48; CAN, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), 3. Bası, Ankara 2009, s. 113; CAN, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), C. I, Ankara 2018, s. 112.

¹¹ Bozer'e göre, birden çok sigortanın kısmi sigorta şeklinde bir türü bulunmamaktadır. Kısmi sigorta, müşterek sigorta içerisinde kabul edilmektedir. Kanun koyucu sigorta sözleşmesinin aynı veya ayrı tarihlerde yapılmasını dikkate alarak müşterek sigortanın yanında kısmi sigortayı da düzenlemiştir. Sonuç olarak kısmi sigorta, ayrı tarihlerde yapılan müşterek sigortayı ifade etmektedir. Bkz. BOZER, Ali, Sigorta Hukuku, Ankara 1965, s. 194-195. "TTK. nun 1285 inci maddesine göre, bir menfaat birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda ve aynı rizikolara karşı sigorta olunduğu takdirde müşterek sigortadan bahsedilir. Kısmî sigorta ise, menfaat değerinin tamamı ilk sigortacı tarafından temin edilmemişse, bu menfaat geri kalan değerine kadar bir veya bir kaç defa daha sigorta ettirilebilir (TTK. 1287). Görülmektedir ki, her iki sigorta da, birden çok sigorta türüne girmektedir. Daha doğrusu her ikisi de sonuç ve hükümleri ayrı olmakla birlikte, birer müşterek sigortadır" Y. 11. HD, T. 20.6.1980, E. 1687, K. 3313 (ERİŞ, Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Deniz Ticareti ve Sigorta, C. III, Ankara 1990, s. 1140-1141).

¹² ÜNAN, C. II, 211.

¹³ Öğretide TTK m. 1468 hükmünün, TTK m. 1486/2'de sayılmasının isabetli olmadığı belirtilmiştir. Zira hüküm sigorta ettiren aleyhine zaten değiştirilemeyecektir. Dolayısıyla mülga TK m. 1264/4'te olduğu şekilde, TTK m. 1468'in, sigorta ettiren aleyhine değiştirilemeyecek olan hükümler arasında gösterilmesi daha doğru olurdu. Bkz. MEMİŞ, Tekin: Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, İstanbul 2016, s. 83-84.

¹⁴ ÜNAN, Sempozyum, s. 126.

birden fazla sigortada sigortacıların sorumluluğu ve VVG § 79'da ise, sigorta ettirenin birden çok sigortaya yol açan sigorta sözleşmesini bilmediği hâllerde sözleşmenin akıbeti düzenlenmiştir. Anılan hükümlere bakıldığında müşterek sigortaya ilişkin açık bir düzenlemenin bulunmadığı, kısmi ve çifte sigortanın ise genel hatlarıyla tanımlandığı ifade edilebilir. VVG § 78 (1) hükmü şu şekildedir; aynı menfaat, aynı rizikoya karşı birden fazla sigortacı tarafından sigorta ettirilmiş ve sigorta bedellerinin toplamı sigorta değerini aşıyorsa veya diğer sigortacı mevcut olmasaydı her bir sigortacının ödeyeceği tazminat miktarı toplam zararı aşıyorsa, her bir sigortacı sözleşme kapsamında sorumlu olduğu tutar kadar müteselsilen sorumlu olacaktır. Ancak sigorta ettiren, toplam zarar miktarından fazlasını talep edemeyecektir.

Söz konusu hükümde birden çok sigortaya ilişkin iki durum öngörülmüştür. Bunlardan ilki, sigorta bedellerinin toplamının sigorta değerini aşması; ikincisi ise, diğer sigortacılar söz konusu olmasa dahi, her bir sigortacının ödeyeceği tazminatın toplam zarar miktarını aşmasıdır. Görüldüğü üzere Alman hukukunda, yukarıda bahsedilen ilk durum, esasında kısmi sigortayı düzenlemektedir. Gerçekten 100 TL değerindeki bir evin, A şirketine 30 TL, B şirketine 40 TL, C şirketine ise 50 TL bedel üzerinden sigorta ettirilmesi hâlinde, toplam sigorta bedeli sigorta değerini aştığından ilk durumun kapsamı içerisine girecektir. İkinci durum bakımından öncelikle, başka bir sigortacı bulunmasaydı, her bir sigortacının ödeyeceği tazminat miktarı belirlenecek; daha sonra toplam zarar miktarı tespit edilecektir¹⁵. Sigortacıların ödeyeceği tazminat miktarı, toplam zarardan fazla ise birden çok sigorta söz konusu olacaktır. Alman öğretisinde uygulamada sigorta bedellerinin toplamının, sigorta değerini aştığı ilk durumun genellikle ikinci durumu da kapsadığı belirtilmiştir¹⁶. Zira sigorta bedellerinin toplamının sigorta değerini

¹⁵ **BRAMBACH**, Marko in **RÜFFER**, Wilfried / **HALBACH**, Dirk / **SCHMIKOWSKI**, Peter (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz*, 4. Aufl., Nomos, Baden-Baden 2020, VVG § 78 Rn. 14-15; **HALBACH**, Dirk in **LANGHEID**, Theo / **WANDT**, Manfred (Hrsg.): *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz*, Band 1, § 1-99, VVG-InfoV, 3. Aufl., C.H. Beck, München 2022, VVG § 78 Rn. 10; **ARMBRÜSTER**, Christian in **PRÖLLS**, Erich, R./**MARTIN**, Anton (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz mit Nebengesetzen, Vertriebsrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen*, 31. Aufl., München 2021, VVG § 78 Rn. 9-13.

¹⁶ **LANGHEID**, Theo in **LANGHEID**, Theo / **RIXECKER**, Roland (Hrsg.): *Versicherungsvertragsgesetz mit Einführungsgesetz und VVG Informationspflichtenverordnung Kommentar*, 7. Aufl., C.H. Beck, München 2022, VVG § 78 Rn. 8; **LANGHEID**

aşması durumunda, her bir sigortacının ödeyeceği tazminat miktarı, zarar miktarını da aşmış olacaktır¹⁷. İkinci durum, sigorta değerinden bahsedilemeyen sorumluluk sigortalarında önem arz edecektir¹⁸. VVG § 78 (1)'de sigortacıların sorumluluk türü müteselsil sorumluluk olarak belirlenmiş ve devamında sigorta ettirenin toplam zarar miktarından fazlasını talep edemeyeceği belirtilerek, zarar sigortalarında sigorta ettirenin birden çok sigorta ile zenginleşmesi önlenmiştir. Sonuç olarak Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'nda birden çok sigorta hükümlerinde kısmi sigortanın açıkça düzenlenmediği, çifte sigorta ile kısmi sigorta bakımından genel bir düzenleme yapıldığı ve TTK m. 1468'de düzenlendiği şekilde tarih itibariyle sorumluluğun değil, müteselsil sorumluluğun esas alındığı ifade edilebilir.

C. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri'nde

Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ) madde 8:104'te birden çok sigorta şu şekilde düzenlenmiştir¹⁹;

“(1) Aynı menfaat, birden çok sigortacı tarafından ayrı ayrı sigortalanmışsa, sigortalı, dilediği sigortacıdan veya sigortacılarından, fiilen uğradığı zararın giderilmesi için gerekli olan ölçüde istemde bulunabilir.

(2) Kendisinden istemde bulunulan sigortacı, diğer sigortacılara rücu hakkı saklı kalmak kaydıyla, düzenlediği poliçede yazılı sigorta bedeline kadar, varsa zararı azaltma giderleriyle birlikte, ödeme yapar.

(3) Fıkra 2'de belirtilen hak ve borçlar, sigortacılar arasında, bunların sigortalıya karşı ayrı ayrı sorumlu oldukları tutarlarla orantılıdır”.

ASSHİ m. 8:104, birden çok sigorta başlığı altında müşterek, çifte ve kısmi sigortanın hepsini kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Anılan

/ WANDT / HALBACH VVG § 78 Rn. 16; VON KOPPFELDS-SPIES, Katharina in LOOSCHELDERS, Dirk / POHLMANN, Petra (Hrsg.): VVG-Versicherungsvertragsgesetz Kommentar, 4. Aufl., Carl Heymanns Verlag, Köln 2023, VVG § 78 Rn. 5.

¹⁷ LANGHEID/RIXECKER/LANGHEID VVG § 78 Rn. 8.

¹⁸ HK-VVG/MARKO BRAMBACH VVG § 78 Rn. 14; LANGHEID / RIXECKER / LANGHEID VVG § 78 Rn. 9; LANGHEID/WANDT/ HALBACH VVG § 78 Rn. 9.

¹⁹ Söz konusu çeviri için bkz. KARA, Etem: Sigortalanabilir Menfaat İlkesi, Ankara 2020, s. 193-194; KENDER, Rayegân: Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2021, s. 364, dn. 356; ÜNAN, Sempozyum, s. 151-152; ÜNAN, Sigortacı, s. 39; ÜNAN, Samim/ATAMER, Kerim: Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)-Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ), İstanbul 2011, s. 45, 47; ULUĞ CİCİM, s. 209-210.

hükümün ilk fıkrasında, aynı menfaat ve birden çok sigortacıdan bahsedilmiş; aynı riziko, aynı süre ve aynı zamanda ibareleri ise yer almamıştır. Ayrıca ilk fıkrada, herhangi bir tarih sıralaması öngörülmezsiz, riziko sonucu oluşan zarardan dolayı bütün sigortacıların sorumlu olması öngörülmüştür. Birden çok sigortaya ilişkin TTK ve ASSHİ hükümleri karşılaştırıldığında, sözleşmelerin geçerliliği ve sigortacıların sorumluluğu bakımından esaslı bir farklılık bulunmaktadır. Bunun yanında ASSHİ m. 8:104'te sigortalının istediği sigortacıdan veya sigortacılarından zararı tazmin edebilmesi öngörüldüğünden, anılan hüküm sigorta ettiren/sigortalı lehine bir düzenleme içermektedir²⁰.

II. KISMİ SİGORTANIN DÜZENLENME NEDENİ

Birden çok sigortada ilk sigortanın eksik sigorta olması hâlinde, kanun koyucu sigorta ettirilmiş olan menfaatin, diğer sigorta sözleşmeleriyle tam değer üzerinden sigorta ettirilebilmesine izin vermiştir. TTK m. 1468'de kısmi sigorta olarak düzenlenen bu durum, sigorta ettirenin, tam değer üzerinden sigorta yapmak istememesi; sigorta ettirenin tam değer üzerinden sigorta yapılması durumunda, prim borcunu karşılayamayacak olması veya sigorta ettirenin, sigorta korumasının kapsamını arttırmak için diğer sigortacılara başvurması gibi nedenlerle yapılabilir²¹. Sigortacılar ile yapılan toplam sigorta bedeli, sigorta değerini aşıyorsa, sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesi sonucu uğramış olduğu zarardan daha fazlasını elde etme ihtimali bulunmaktadır. Bunu dikkate alan kanun koyucu, kısmi sigorta bakımından, aynı menfaatin sigorta değerine kadar sigortalanabileceğini ve devamında sonraki sigortacıların tarih sırası ile sorumlu olduğunu düzenlemiştir. Birden çok sigortaya ilişkin TTK m. 1465 ve TTK m. 1468 hükümleri bir arada düşünüldüğünde kısmi sigorta ile amacın, birden çok sigorta ile sigorta ettirenin zenginleşmesinin önlenmesi ve sigortacıların sorumluluğunun belirlenmesi olduğu ifade edilebilir.

Birden çok sigorta kapsamında, sigorta ettirenin dahi haberdar olmadığı birden fazla sigorta sözleşmesinin akdedilmesi mümkündür. Örneğin, kişinin kredi kartı alması durumunda veya bir kuruluşa üye

²⁰ KENDER, s. 364, dn. 356; ULUĞ CİCİM, s. 209.

²¹ Kısmi sigortanın düzenlenme nedeni için bkz. CAN, Sigorta, s. 137. Birden çok sigortanın düzenlenme nedenleri için bkz. HK-VVG / MARKO BRAMBACH VVG § 78 Rn. 2; LANGHEID / RIXECKER / LANGHEID VVG § 78 Rn. 2; LANGHEID/WANDT/HALBACH VVG § 78 Rn. 2.

olması hâlinde yan edim olarak sigorta sözleşmesi yapılabilir²². Söz konusu sigortadan haberdar olmayan sigorta ettiren, kendisi de aynı menfaati, aynı rizikoya karşı sigorta ettirmiş olabilir. Bu durumun tam tersi olarak, kişi kendisinin yaptırdığı bir sigortadan sonra, bir derneğe üye olması nedeniyle ayrıca sigorta yapılmış ve kendisi de bu durumu bilmiyorsa, birden çok sigorta ortaya çıkabilir. Böyle bir durumda, ilk yapılan sigorta eksik sigortaysa ve sigorta sözleşmeleri farklı tarihlerde yapılmışsa, kısmi sigortanın mevcut olduğunun kabul edilmesi gerekir. Zira aşağıda bahsedileceği üzere, ilk sigortanın eksik sigorta olması, sigorta sözleşmelerinin ayrı ayrı tarihlerde yapılması ve sigortacıların birlikte hareket etme iradesinin bulunmaması kısmi sigortanın özellikleri arasındadır.

III. KISMİ SİGORTANIN ÖZELLİKLERİ

A. Birden Fazla Sigortacının Bulunması

Kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için öncelikle birden fazla sigortacının bulunması gerekmektedir. Birden çok sigortaya ilişkin kuralı düzenleyen TTK m. 1465/1'de, "*birden çok sigortacıya*" sigorta ettirilmesi ibaresi geçmektedir. Anılan ibareden aynı sigortacı ile yapılan ve aynı menfaat ve aynı rizikoyu kapsayan birden fazla sigorta sözleşmesinin birden çok sigorta olarak nitelendirilmeyeceği anlamı çıkmaktadır. Ancak sigorta ettiren tarafından A sigorta şirketine eksik sigorta şeklinde sigortalanan bir menfaat; daha sonra eşi tarafından sigorta ettiren hesabına tam değer üzerinden aynı sigorta şirketine sigorta ettirilmişse, yapılan sigortaların niteliği belirsiz olacaktır. Zira birden çok sigorta sözleşmesi bulunmasına karşın, birden çok sigorta hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır. Kanaatimizce TTK m. 1465/1 hükmünün lafzı karşısında, aynı sigortacı ile yapılan sigorta, diğer şartları taşısa dahi kısmi sigorta olarak değerlendirilmeyecektir. Bu nedenle aynı sigortacı tarafından, aynı riziko ve aynı süreler için, farklı tarihlerde yapılmış olan birden fazla sigorta sözleşmesinin kısmi sigorta olarak kabul edilmemesi gerekir. Ancak olması gereken hukuk bakımından, aynı sigortacılar nezdinde yapılan birden çok sigorta da, kısmi sigorta kapsamında yer almalıdır. Bu şekilde aynı sigortacı ile yapılan, aynı menfaati ve aynı

²² HK-VVG/MARKO BRAMBACH VVG § 78 Rn. 2; LANGHEID / WANDT / HAL-BACH VVG § 78 Rn. 2; Çifte sigorta açısından bkz. ŞENOCAK, Çifte, s. 2.

rizikoyu kapsayan sigorta sözleşmelerinin akıbeti de belirlenmiş olacaktır²³.

Kısmi sigortada birden fazla sigorta mevcut olduğundan, sigortaları belirtmek amacıyla ilk yapılan sigortaya “ilk sigorta”, ilk sigortadan sonra yapılan sigortalar için “sonraki sigorta” kavramının kullanılması isabetli olacaktır. Terim birliği bakımından “sonraki sigorta”nın karşısı olarak “önceki sigorta” kavramının kullanılması akla gelse de, “önceki sigorta” kavramının hem ilk sigortayı belirtmekte yetersiz kalması hem de sigortacılar bakımından karışıklığa neden olması sebebiyle, bu çalışmada “ilk sigorta” kavramının kullanılması tercih edilmiştir. Bunun yanında kısmi sigorta bakımından, ilk sigortanın eksik sigorta şeklinde yapılmış olması önem arz ettiğinden, ilk sigortanın özellikle belirtilmesi gerekmektedir.

Kısmi sigorta bakımından, sigorta ettiren kişilerin aynı kişiler olup olmayacağı TTK m. 1468 hükmünden anlaşılacaktır. Bu husus öğretide müşterek sigorta açısından tartışılmış olup, haklı olarak sigorta ettirenin farklı kişiler olabileceği, sigortalının ise aynı kişi olması gerektiği belirtilmiştir²⁴. Dolayısıyla sigorta ettiren kişiler farklı olsa dahi, menfaat

²³ Kısmi sigortanın farklı sigortacılar tarafından yapılması gerektiğine ilişkin bkz. **ÖZ-DAMAR**, Mehmet/**DOĞAN**, Burak: Sigorta Hukuku, Ankara 2020, s. 117. Müşterek sigorta bakımından bkz. **ATABEK**, Reşat: Sigorta Hukuku, İstanbul 1950, s. 84; **CAN**, 2009, s. 106; **CAN**, 2018, s. 108; **HACIÖMEROĞLU**, s. 213-214. Alman hukuku bakımından aynı menfaat ve aynı rizikonun, farklı sözleşmelerle, aynı sigortacı tarafından sigorta ettirilmesinin birden çok sigorta kapsamında değerlendirileceğine ilişkin bkz. **ARMBRÜSTER**, Christian in **BECKMANN**, Roland Michael / **MATUSCHKE-BECKMANN**, Annemarie (Hrsg.): Versicherungsrechts- Handbuch, 3. Aufl. München 2015, § 6 Rn. 48; **SCHNEPP**, Winfried in **BRUCK**, Ernst/**MÖLLER**, Hans (Hrsg.) Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Band 3 §§ 74-99, 9. Aufl., Verlag De Gruyter, Berlin, 2009, § 78 Rn. 11; **HK-VVG/MARKO BRAMBACH** VVG § 78 Rn. 4; **LANGHEID / RIXECKER / LANGHEID** VVG § 78 Rn. 3; **LANGHEID / WANDT/ HALBACH** VVG § 78 Rn. 6; **LOOSCHELDERS / POHLMANN / VON KOPPENFELS-SPIES** VVG § 78 Rn. 3.

²⁴ VVG § 78 bakımından bu yönde bkz. **BRUCK/MÖLLER/SCHNEPP** § 78 Rn. 15; **HK-VVG/MARKO BRAMBACH** VVG § 78 Rn. 7; **LANGHEID/RIXECKER/ LANGHEID** VVG § 78 Rn. 4. Can, birden çok sigortaya ilişkin hükümler arasında sıkı bağlantı olduğunu ve buradan hareketle müşterek sigortaya ilişkin hükmün değerlendirmesinde, birden çok sigortaya ilişkin diğer hükümlerden yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Yazar, çifte sigortanın düzenlendiği TTK m. 1467’de geçen “aynı veya farklı kişiler” ifadesinden hareketle, birden çok sigortada sigorta ettiren kişilerin farklı kişiler olabileceğini ifade etmiştir. Bkz. **CAN**, 2009, s. 113-115. Mülga TK m. 1286/1’de, çifte sigorta bakımından değerinin tamamı sigorta edilen bir menfaatin

sahibi kişinin, diğer bir ifadeyle, sigortalının aynı kişi olması gerekmektedir.

Kısmi sigortada, birden fazla sigortacının bulunması, aynı zamanda birden fazla sigorta sözleşmesinin bulunmasını gerektirmektedir. Birden fazla sigortacının bulunduğu, ancak tek bir sözleşmenin yapıldığı hâller kısmi sigorta kapsamında değerlendirilemez. Birden fazla sigortacı ile esasında, hem sigortacının hem de sigorta sözleşmesinin birden fazla olması kastedilmektedir. Bu noktada sigorta ettirenin birden çok sigortacı ile, tek bir poliçe altında kısmi sigorta düzenlenip düzenlenemeyeceği tartışılabilir²⁵. Kanaatimizce birden çok sigortanın tek bir poliçe altında düzenlenmesi durumunda, birlikte hareket etme iradesi oluşmakta ve bu durum sigortayı müşterek sigortaya yaklaştırmaktadır²⁶. Hâl böyle

aynı kimse tarafından sigorta edilemeyeceği düzenlenmişti. Bu durum TTK m. 1467 ile değiştirilmiş ve değerinin tamamı sigorta olunan menfaatin aynı veya farklı kişiler tarafından sigorta edilmesi hâlinde çifte sigortanın söz konusu olacağı belirtilmiştir. Mülga TK m. 1286 bakımından bu yönde bkz. **BOZER**, 1981, s. 102; **CAN**, Sigorta, s. 91-92; **CAN**, 2009, s. 138-139; **SAYHAN**, İsmet: Sigorta Sözleşmelerinin Konusu: Aşkın Sigorta, Eksik Sigorta, Sigorta Tazminatının Hesaplanması, Ankara 2001, s. 179. Nitekim mülga TK döneminde verilen Yargıtay kararlarında da bu hususa işaret edilmiştir. “Ayrıca TTK’nun 1286.maddesinde her ne kadar aynı rizikolara karşı aynı kimse tarafından sigorta ettirilme yasağı düzenlenmiş ise de, aynı kimse tabirini aynı menfaat sahibi olarak kabul etmek gerekir” Y. 11. HD, T. 19.10.2007, E. 2006/10096 K. 2007/13079 5108 (Lexpera, E.T. 25.12.2023). “Bu sigorta türünde sigorta ettirenlerin aynı kişi olması gerekmediği gibi, her iki sigorta sözleşmesinin aynı tarihte yapılması ve aynı vadeyi taşıması zorunluluğu da yoktur. Her iki sigorta süresinin kesişmesi yeterli olup esas olarak sigorta bedelinin sigortalanan menfaat değerini aşması sabit olmalıdır” Y. 11. HD, T. 04.06.2010, E. 2009/258, K. 2010/6408 (Lexpera, E.T. 25.12.2023).

²⁵ Öğretide bir görüş, kısmi sigortanın tek bir sigorta sözleşmesi veya poliçesiyle yapılabileceğini belirtmiştir. Bkz. **DOĞANAY**, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 3, 4. Baskı, İstanbul 2004, s. 3298. Yazar, bu durumda, tek bir sigorta sözleşmesinin veya poliçesinin varmış gibi gözükmekte olduğunu, ancak yapılan sigortalar bakımından her sigortacının ayrı ayrı poliçe düzenlemiş gibi işlem göreceğini ifade etmiştir. Böylelikle sigorta konusu menfaat değerini sigorta eden sigortacı kadar sigorta sözleşmesi düzenlenmiş kabul edilecek ve her sigortacıya ayrı ayrı sigorta primi ödenecektir.

²⁶ Müşterek sigortanın tek bir poliçe altında düzenlenmesinin mümkün olduğuna ilişkin bkz. **KAYIHAN**, Şaban/**GÜNERGÖK**, Özcan: Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Kocaeli 2022, s. 66; **KENDER**, s. 367; **KUBİLAY**, s. 10; **SAYHAN**, s. 173; **YILDIRIM**, Ali Haydar: Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK m. 1427), Ankara 2020, s. 152; **ULUTEKİN**, Hanefi: Birden Çok Sigorta, Sigorta Hukuku Der-

olunca, farklı sigortacılar tarafından tek bir poliçenin düzenlenmesi suretiyle yapılan sigortanın kısmi sigorta olduğunun kabulü mümkün değildir.

Kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için diğer sigortacılar izin alınması gerekli değildir. Kısmi sigorta bakımından diğer şartlarda mevcutsa, özellikle ilk sigorta açısından eksik sigorta bulunuyorsa, sigorta ettiren diğer sigortacılar izin almaksızın kısmi sigorta yapabilir²⁷.

B. Aynı Menfaatin Sigorta Ettirilmesi

Kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için aynı menfaatin birden fazla sigorta sözleşmesi kapsamında sigorta ettirilmiş olması gerekmektedir²⁸. Sigorta konusu mal üzerinde iki farklı sigorta sözleşmesi yapılmış olması, bu sigortaların aynı menfaate ilişkin yapıldığı anlamına gelmez. Zira sigorta ettirenin farklı menfaatlere ilişkin birden fazla sigorta sözleşmesi yapması mümkündür. Hatta aynı kişi tarafından, aynı sigorta konusu mal üzerinde yapılmış olan sözleşmeler bakımından, iki farklı menfaat bulunabilir²⁹. Örneğin, kişi maliki olmadığı bir mal açısından, onun gözetim ve korunması bakımından, malları sigorta ettirebileceği gibi; malike karşı sorumluluğu için ayrı bir sigorta sözleşmesi de

gisi, C. II, S. 1, 1984, s. 76. Müşterek sigortanın aynı poliçede düzenlenmesi, sigortacıların müşterek sigorta olduğunu anlamaları ve sorumlu oldukları miktarın tespiti bakımından kolaylık sağlayacaktır. Bkz. **YILDIRIM**, s. 152.

²⁷ **DOĞANAY**, s. 3297; **ŞENOCAK**, Çifte, s. 64.

²⁸ **CAN**, Sigorta, s. 137; **CAN**, 2009, s. 160; **CAN**, 2018, s. 136; **KAYIHAN/GÜNERGÖK**, s. 66; **KUBİLAY**, s. 10. Birden çok sigortanın düzenlendiği VVG § 78 bakımından bkz. **LANGHEID/WANDT/HALBACH** VVG § 78 Rn. 7. Reasüransın düzenlendiği TTK m. 1403/1'e göre, "Sigortacı, sigorta ettiği menfaati, dilediği şartlarla, tekrar sigorta ettirebilir". Anılan hükümde geçen "sigorta ettiği menfaati" ifadesinin hatalı olduğu ifade edilebilir. Zira reasüransta sigortacı, sigorta ettirdiği menfaati tekrar sigorta ettirmektedir. Burada iki farklı menfaat bulunmakta olup, birincisi sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinden doğan menfaati; ikincisi ise sigortacının, rizikoyu taşıma yükümlülüğünden doğan sorumluluğuna ilişkin menfaattir. Bu konuda bkz. **ÜNAN**, C. VII, s. 166. TTK m. 1403/1'in lafzından - aynı menfaatin sigorta ettirilmesi nedeniyle - kısmi sigortanın mevcut olduğu şeklinde hatalı bir çıkarım yapılabilir. Ancak hükümde reasürans düzenlenmiş olup, TTK m. 1403/1'in kısmi sigorta olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

²⁹ **CAN**, Sigorta, s. 41; **CAN**, 2009, s. 107; **CAN**, 2018, s. 109; **ŞENOCAK**, Çifte, s. 23. Bu durumda birden çok sigortanın söz konusu olmayacağına ilişkin bkz. **AMASYA**, s. 165.

yapabilir³⁰. Bu durumda aynı kişinin, aynı mallar üzerinde iki farklı menfaati sigorta ettirilmiş olmakta, dolayısıyla yapılan sigortalar kısmi sigorta olarak nitelendirilmemektedir.

C. Aynı Rizikolara Karşı Sigorta Yapılması

Kısmi sigorta bakımından, birden fazla sigorta sözleşmesi ile sigorta edilen menfaatin aynı rizikolara karşı yapılmış olması gerekmektedir³¹. Birden fazla sigortacı nezdinde farklı rizikolara karşı sözleşme yapılmışsa, kısmi sigorta söz konusu olmayacaktır. Örneğin, ev sahibi evini A şirketine yangın; B şirketine hırsızlık için sigorta ettirmişse veya sadece A şirketine hem yangın hem hırsızlık sigortası yaptırmışsa, kısmi sigortadan bahsedilemeyecektir. Birden fazla sigortacı ile yapılan sigorta sözleşmelerinde aynı rizikonun söz konusu olup olmadığı sigorta sözleşmesine, sigorta poliçesine veya genel şartlara³² göre tespit edilecektir.

Sigorta ettirenin tek bir sigorta sözleşmesi ile sigorta konusu menfaati, bütün rizikolara karşı sigorta ettirmediği, sadece bir kısım rizikolar bakımından sözleşme akdettiği hâllerde, kısmi sigortadan bahsedilmez. Zira bu durumda birden çok sigortacı ve birden çok sigorta sözleşmesi bulunmamakta, sadece sigorta konusu menfaat bazı rizikolar bakımından sigorta koruması altına alınmaktadır³³.

³⁰ CAN, Sigorta, s. 41; CAN, 2009, s. 107; CAN, 2018, s. 109.

³¹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 266; BOZER, 1981, s. 101; CAN, Sigorta, s. 137; CAN, 2009, s. 160; CAN, 2018, s. 136; KARA, Hacı: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2021, s. 309; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 66; KUBİLAY, s. 10. Birden çok sigortanın düzenlendiği VVG § 78 bakımından bkz. LANGHEID/WANDT/HALBACH VVG § 78 Rn. 7. Mülga TK m. 1287'de "...bu menfaat, geri kalan değerine kadar bir veya birkaç defa daha sigorta ettirilebilir" denildiği için, anılan hükümden geri kalan kısmın aynı rizikolar bakımından sigorta ettirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bkz. YAZICI-OĞLU, Emine, "İlk Tehlike Sigortası", Doç. Dr. Mehmet Somer'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2006, s. 554, dn. 28. TTK m. 1465'te birden çok sigortanın aynı rizikoya karşı yapılacağı açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle TTK m. 1468'de açıkça belirtilmese dahi, kısmi sigortanın aynı menfaatin aynı rizikolara karşı yapılması durumunda söz konusu olması gerekmektedir.

³² LANGHEID/WANDT/HALBACH VVG § 78 Rn. 7.

³³ "... taraflar arasında "Kasko Müşterek Oto Poliçesi" başlıklı bir poliçe düzenlenmiş olduğu, davalı yan sigortanın aracın yanma ve çalınma olaylarına karşı kısmi kasko sigortası olduğunu savunmuş ve bu hususun bilirkişice vurgulanmış ise de, poliçe başlığında dahi kısmi olduğu yazılı olmadığı gibi, poliçe metninden de, sigortanın kısmi olduğunu anlamının mümkün olmadığı, poliçenin kısmi olduğunun sadece prim miktarından anlaşıldığı, sade bir

D. Aynı Süreler İçin Sigorta Yapılması

Kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için aynı menfaatin, aynı riziko/rizikolara karşı, aynı süreler için yapılmış olması gerekir. Aynı süre ifadesinden ne anlaşılması gerektiği hususunda öğretilerde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, kısmi sigorta için birden fazla sigorta ile sağlanan sigorta korumasının aynı süre içerisinde geçerli olması gerekiyken³⁴; diğer bir görüşe göre ise, birden fazla sigorta sözleşmelerinin aynı süreler için yapılması gerekmektedir³⁵.

Kanaatimizce öncelikle birden çok sigorta bakımından “aynı süre” ve “aynı zamanda” ifadelerinin farklı olduğu belirtilmelidir. “Aynı süre” ifadesi, birden çok sigortada, sigorta sözleşmelerinin süresini; “aynı zamanda” ifadesi ise, birden fazla sigorta sözleşmesinin yapıldığı anı ifade etmektedir. Sigorta süresinin aynı süre olmasından kasıt, birden fazla sigorta sözleşmesinde, rizikonun gerçekleştiği anda, sigorta korumasından yararlanan sürenin belirli bir noktada kesişmesi demektir. TTK m.1465/1’de belirtilen “aynı süre” ifadesi, sigortanın başlangıç ve bitiş tarihlerinin aynı olması gerektiğine ilişkin yanlış bir anlam içerdiğinden, anılan ifadenin hükümde yer alması isabetli

vatandaşın poliçenin priminden “ne şekilde” bir sigorta sözleşmesi imzaladığını bilmesinin mümkün bulunmadığı, bilirkişinin de, vurguladığı gibi sigortacının da, hiç bir yanlış anlamaya mahal vermeksizin, sigorta ettirenin dileğine uygun bir poliçe düzenlenmesi ve ayrıntıları poliçede yazmasının gerektiği, sigorta ettirenin bu hasarı kapsar şekilde aracı sigorta ettirdiğine güvendiği, sigorta ettireni yanlıtıcı tutum içinde olan sigorta şirketinin zararlar sonuçtan sorumlu olması gerektiği...” Y. 11. HD, T. 14.9.1998, E. 1998/3804, K. 1998/6522 (Batider, C. 19, S. 4 s. 298-299).

³⁴ **SAYHAN**, s. 181. Kısmi sigortada sigorta teminatının başlangıç ve bitiş tarihlerinin farklı olduğuna ilişkin bkz. **ERİŞ**, 2022, s. 784. Çifte sigorta bakımından bkz. **KENDER**, s. 368, dn. 368; **YAZICIOĞLU**, Emine/**ŞEKER ÖĞÜZ**, Zehra: Sigorta Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 2022, s. 187. Nitekim sigorta sözleşmelerinin her birinin sigorta süresinin herhangi bir anında, hüküm ifade etmesi yeterlidir. Bkz. **SAYHAN**, s. 181. Kısmi sigorta bakımından ayrı ayrı süreler içerisinde yapılmış birden fazla sigorta sözleşmesinde birbiri içerisine giren sürelerin bulunması, sigortanın kısmi sigorta niteliğini etkilemeyecek ve kısmi sigortanın müşterek sigortaya dönüşmesine neden olmayacaktır. Bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 267.

³⁵ **ARSEVEN**, Haydar: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1991, s. 108-109. Yazara göre, aynı zamanda yapılmış sözleşmelerin aynı günde yapılmış olduğu kabul edildiğinde mülga TK m. 1285’te geçen aynı müddet unsuru açıkta kalacaktır. Hükümde bir yazılış zayıflığı bulunmakla beraber, aynı zamanda ifadesi, aynı süre anlamında anlaşılmalıdır. Buna göre farklı tarihlerde yapılmış ancak aynı sigorta sürelerini içeren birden fazla sigorta sözleşmesi, müşterek sigorta olarak nitelendirilecektir.

olmamıştır³⁶. Hâl böyle olunca birden çok sigortaya ilişkin TTK m. 1465/1, 1466/1 ve 1467'de geçen "aynı süre" ibaresi yerine, "kesişen süreler" ibaresinin kullanılmasının yerinde olacağı ve böylelikle "aynı süre" ile "aynı zamanda" karışıklığının sona ereceği ifade edilebilir. Bu durumda aynı menfaatin aynı rizikolara karşı sigortalandığı, fakat sigorta süresi bakımından, birbirini takip eden birden fazla sigorta sözleşmesinin bulunduğu sigorta sözleşmeleri; sigorta korumasından yararlanan ortak bir zaman dilimi bulunmadığından kısmi sigorta olarak kabul edilmeyecektir. Sonuç olarak birden fazla sigorta sözleşmesinin başlangıç veya bitiş tarihleri farklı olmasına rağmen ortak bir sigorta korumasından yararlandığı zaman diliminde, diğer şartlar da mevcutsa, kısmi sigorta söz konusu olacaktır.

Yargıtay tarafından verilen eski bir kararda ise, iki farklı sigorta şirketi tarafından düzenlenen poliçenin aynı süreler için düzenlenmediği, sigorta korumasının başlangıç ve bitiş tarihlerinin farklı olmasından dolayı, dava konusu sigortanın müşterek sigorta olmadığı belirtilmiştir³⁷.

³⁶ ÜNAN, C. II, s. 183.

³⁷ "TTK.nun 1285. maddesine uygun bir (müşterek sigorta) dan bahsedilebilmesi için sigorta konusu mal üzerindeki (menfaatin) aynı rizikoya karşı birden çok sigorta şirketi tarafından sigorta edilmiş olması şarttır. Dosya muhtevası ve mübrez sigorta poliçelerinden de anlaşılacağı üzere, olayımızda dava konusu menfaat yani (fabrika makine ve enteası) davalı (R.) Sigorta Şirketi'ne) 27.6.1978 günü düzenlenen yangın poliçesi ile (23.6.1978 ile 23.6.1979) tarihleri arasında, dava dışı (İ.) Sigorta Şirketi'ne) ise (25.1.1978 ile 25.1.1979) günleri arasında kalan süreler içinde meydana gelecek yangın rizikosuna karşı sigorta ettirilmiş bulunduğu anlaşılmaktadır. Şu hale göre, her iki sigorta poliçesi aynı menfaatin, aynı rizikolara karşı birden fazla sigorta şirketine sigorta edilmesi koşulları olayda gerçekleşmiş ise de, her iki poliçenin (aynı süre) için düzenlenmediği diğer bir deyişle her iki poliçede sigorta teminatı başlangıç ve bitiş tarihlerinin ayrı ayrı bulunduğu kesinlikle anlaşılmaktadır. Dava dışı (İ.) Sigorta Şirketi'ne ait poliçenin 25.1.1979 gününde sona ermesinden sonra, davalı (R.) Sigorta Şirketi'ne ait poliçenin 23.6.1979 tarihine kadar devam edecek şekilde düzenlenmiş olmasına göre, artık ortada (müşterek sigorta koasürans) var denilemez. Bu nedenle mahkemenin aksine beliren görüşü doğru değildir. Yasal koşullara, uyulmadan, davalı (R.) Sigorta Şirketi tarafından düzenlenen sigorta poliçesinin alt bölümüne not olarak yazılan (müşterek sigorta) beyanının bir hüküm ifade etmesi mümkün değildir. Bu itibarla, davalı (R.) Sigorta Şirketi'ne ait sigorta poliçesi ile dava dışı (İ.) Sigorta Şirketi'ne ait poliçenin davalının savunmasına uygun olarak TTK.nun 1287. maddesine uygun (Kısmi sigorta) şekline mi yoksa, sonucu itibarıyla yine TTK.nun 1285. maddesinin uygulanmasını gerektirir nitelikte ve TTK.nun 1286. maddesinin 1. bendine uygun (çifte sigorta) şekline mi düzenlendiğinin tesbit edilebilmesi için evveleminde davalı (R.) Sigorta Şirketi tarafından düzenlenen 27.6.1978

Bu karar için daha sonra karar düzeltme talebinde bulunulmuş ve Yargıtay tarafından bu talep kabul edilmiş ve anılan karar düzeltilmiştir³⁸. Düzeltilen kararda, kısmi sigorta bakımından, sigortaların ayrı süreler için yapılması gerektiği belirtilmiştir. Kanaatimizce Yargıtay tarafından verilen düzeltmeye konu olan karar ve düzeltme kararı isabetli değildir. Zira aynı sürelerden kasıt kısmi veya müşterek sigorta olması fark etmeksizin, rizikonun gerçekleştiği tarihte, birden çok sigorta sözleşmesi ile sigorta korumasından yararlanılmasıdır. Aynı süre ile sigorta sözleşmesinin başlangıç veya bitiş tarihlerinin aynı olması anlaşılmalıdır. Farklı tarihlerde yapılmasına karşın aynı sigorta sürelerini içeren birden fazla sigorta sözleşmesinin bulunması durumunda dahi, sigortanın kısmi sigorta olarak nitelendirilmesi mümkündür.

E. Sigortaların Farklı Tarihlerde Yapılması

Kısmi sigortada sigorta konusu menfaatin, sigortacılar tarafından sigorta edileceği zaman bakımından TTK m. 1468'de bir açıklık bulunmamaktadır. Birden çok sigortaya ilişkin kuralı düzenleyen TTK m. 1465'te *"aynı veya farklı tarihlerde"*; müşterek sigortaya ilişkin TTK m. 1466/1'de ise, *"aynı zamanda"* ibareleri kullanılmış olup, kısmi sigortada,

günlü ve dava dışı (İ.) Sigorta Şirketi tarafından düzenlenen 25.1.1978 günlük sigorta poliçeleri asılları ve müstenidatları getirtilerek, incelenmesi gerekirken..." Y. 11. HD, T. 08.11.1979, E. 1979/4449, K. 1979/5108 (Lexpera, E.T. 25.12.2023).

³⁸ Karar düzeltmeye konu olan bu karar sonrasında, Yargıtay tarafından verilen karar düzeltme ilamı şu şekildedir; *"Bu durumda TTK. nun 1285 inci maddesindeki müşterek sigorta ile 1287 inci maddesinde yer alan kısmî sigorta arasında ve onları yekdiğerinden ayıran tek bir fark kalmaktadır; O da, müşterek sigortada, birden çok sigortacının sigorta sözleşmelerini aynı süre için yapmaları lazım gelirken, kısmî sigorta da sigortaların ayrı süreler için yapılmış olmaları gerekmiştir. Aynı süre için yapılan kısmî sigorta müşterek sigorta olur. Diğer bir deyimle müşterek sigorta ile kısmî sigorta arasında tek bir fark vardır: Müşterek sigortada, sigortalar aynı süre için, kısmî sigortada ayrı süreler için yapılır."* Y. 11. HD, T. 20.6.1980, E. 1687, K. 3313 (ERİŞ, 1990, s. 1140-1141). Bu karar görüşünde bkz. DOĞANAY, s. 3297, 3298. Bu kararın eleştirisi için bkz. KENDER, s. 364, dn. 357.

sigortanın yapılış anı belirtilmemiştir³⁹. Öğretide⁴⁰ ve yargı kararlarında⁴¹ kısmi sigorta bakımından sigortaların farklı zamanlarda yapılmış olması gerektiği ifade edilmiştir.

³⁹ TTK m. 1468’de geçen “önceki sözleşme” ve “sonradan sigorta eden sigortacılar” ifadele-
rinin, farklı tarihlerde birden fazla sigorta sözleşmesinin bulunmasına işaret ettiğine
ilişkin bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, Belin: Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, Ya-
yımlanmamış Doktora Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
2020, s. 91. Söz konusu hükümler ile farklı tarihlerin kastedilmiş olması muhtemel
olmakla birlikte; aynı günde yapılmış olan sigorta sözleşmeleri bakımından da ön-
ceki ve sonraki sözleşme ayrımının yapılması ihtimal dahilindedir. Bu nedenle anılan
ibarelerin kısmi sigortanın mutlaka farklı tarihlerde yapılması gerektiğini ifade et-
mediği belirtilmelidir.

⁴⁰ **ATAMER**, s. 70; **BOZER**, 1981, s. 101; **BOZKURT**, s. 217, 218; **HİRŞ**, Ernst: Ticaret
Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948, s. 890; **KARA**, Sigorta, s. 309; **KAYI-
HAN/GÜNERGÖK**, s. 63, 66; **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 91, 169; **KUBİLAY**, s. 10;
OMAĞ, Merih Kemal: “Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı”, Prof. Dr. Ergun
Önen’e Armağan, İstanbul 2003, s. 256; **ÖZDAMAR/DOĞAN**, s. 117; **ULAŞ**, Işıl: Uy-
gulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler-Mal ve Sorumluluk Sigortaları,
8. Bası, Ankara 2012, s. 193; **ULUTEKİN**, s. 77; **ÜNAN**, C. II, s. 185; **ÜNAN**, Sempozy-
yum, s. 127. Kısmi sigortayı oluşturan sözleşmelerin bir kısmı aynı zamanda yapılmış
olabilir. Ancak kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için, en az iki sigortanın farklı
zamanlarda yapılmış olması gerekmektedir. Bkz. **SAYHAN**, s. 181, 182. Kısmi
sigortanın “aynı veya değişik tarihlerde” yapılabileceğine ilişkin bkz.
AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 266, 267.

⁴¹ “Sigortalı mal üzerindeki menfaatin, aynı riziko veya rizikolara karşı ayrı tarihlerde birden
fazla sigortacı tarafından sigorta altına alınması ile belirlenen sigorta türü kısmi sigorta adını
almaktadır” Y. 11. HD, T. 5.10.2006, E. 2005/8426, K. 2006/9879 (Kazancı, E.T.
25.12.2023). “Sigortalı mal üzerindeki menfaatin, aynı riziko veya rizikolara karşı ayrı tarih-
lerde birden fazla sigortacı tarafından sigorta altına alınması ile belirlenen sigorta türü kısmi
sigorta adını almaktadır.” Y. 11 HD, T. 29.12.2005, E. 2006/2009, K. 2007/6880 (Batider,
C. 24, S. 2, 2007, s. 562). Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesi tarafından verilen
karar onanmıştır. Bkz. “...davalıların davacıya ait işyerini farklı tarihlerde ve farklı teminat
miktar ve süreleri için yangın teminatlı olarak sigorta ettikleri, TTK.nun 1287 nci maddesi
gereğince sigorta edilen menfaatin değerinin tamamı önceki sözleşme ile teminatı altına alın-
mamış ise bu menfaatin geri kalan değeri bir veya birkaç defa daha sigorta ettirilebileceği, bu
durumda o menfaati sigorta ettiren sigortacıların diğer bakiyesinden dolayı sözleşme tarihleri
itibariyle sorumlu olacağı, her iki poliçe nedeniyle kısmi sigorta hükümlerinin uygulanması
gerektiği...” Y. 11. HD, T. 21.10.2004, E. 2004/14839, K. 2004/13020 (Lexpera, E.T.
25.12.2023). “...davalı sigorta şirketleri ile dava dışı sigorta şirketlerinin aynı menfaati, aynı
rizikoya karşı fakat değişik tarihlerde sigorta etmiş olmaları itibariye olayda kısmi sigorta
mevcut olmasına...” Y. 11. HD, T. 08.02.1991, E. 1991/366, K. 1991/742 (Legalbank, E.T.
25.12.2023).

Kanaatimizce kısmi sigortadan söz edilebilmesi için, sigorta sözleşmelerinin farklı tarihlerde yapılmış olması gerekmektedir. Zira TTK m. 1468'de açık bir hüküm bulunmasa dahi, söz konusu hükmün son cümlesinde “*aynı günde yapılan sözleşmelerin, aynı anda yapılmış*” sayılacağı düzenlenmiştir. Hükümde geçen “*aynı anda*” ifadesi, sadece müşterek sigortayı düzenleyen hükümde geçmekte olup, burada müşterek sigortaya atıf yapılmıştır. TTK m. 1468'in son cümlesinin karşıt anlamından farklı günlerde yapılmış olan sigorta sözleşmelerinin aynı anda yapılmış sayılmayacağı, diğer bir ifadeyle müşterek sigorta olarak kabul edilmeyeceği sonucu çıkmaktadır. Dolayısıyla farklı tarihlerde yapılmış olan birden çok sigorta, diğer özellikleri de sağlıyorsa, kısmi sigorta olarak kabul edilmelidir.

F. İlk Sigortanın Eksik Sigorta Olması

TTK m. 1468/1'in ilk cümlesi gereğince, kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için, sigorta edilen menfaatin değerinin tamamen sigorta ettirilmemiş olması gerekir. Diğer bir ifadeyle kısmi sigortada, ilk yapılan sigorta eksik sigorta şeklinde yapılmış olmalıdır⁴². Kısmi sigortada öncelikle bir eksik sigorta yaptırılmakta, sigorta ettirilmemiş olan menfaatin değeri, daha sonra diğer sigortalılara sigorta edilmektedir⁴³. Dolayısıyla ilk sigorta ile menfaat değerinin tamamı sigorta ettirilmişse, sonradan sigorta yapılırsa dahi bu sigorta kısmi sigorta olarak nitelendirilemez. Zira kısmi sigortanın amacı, menfaat değeri altında yapılan bir sigortanın, diğer sigortalılar ile tam değerine kadar sigorta ettirilmesini sağlamaktır. Bu amaç göz önüne alındığında, kısmi sigortada

⁴² ARSEVEN, s. 108; ATABEK, Reşat: Kredi Sigortası, Ankara 1956, s. 22; AY-HAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 266; BOZKURT, s. 218; CAN, Sigorta, s. 137; CAN, 2009, s. 160-161; CAN, 2018, s. 136; DOĞANAY, s. 3297; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 92; KÜÇÜK, Damla: İkincil Sigorta Sözleşmeleri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020, s. 171; ÜNAN, C. II, s. 174, 209; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 188; YILDIRIM, s. 155. İlk kurulan eksik sigortayı tamamlamak için aynı rizikoya karşı farklı tarihlerde yapılan sigortalar bakımından kısmi sigortanın söz konusu olacağına ilişkin bkz. ATAMER, s. 70. Eksik sigortada, sigorta ettirenin, menfaatin sigorta korumasından yararlanılmadığı kısım bakımından başka bir sigortacıda kısmi sigorta yaptırabileceğine ilişkin bkz. ŞENOCAK, Kemal: “Menfaat Değeri Altında Sigorta”, GÜHFD, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 73.

⁴³ ATAMER, s. 70; ÜNAN, C. II, 209. Kısmi sigorta, bir menfaatin kısmen sigortalıdır. Bkz. YAZICIOĞLU, s. 554.

ilk yapılan sigortanın eksik sigorta olması gerektiğinin bir zorunluluk arz ettiği anlaşılmaktadır.

TTK m. 1468'in ilk cümlesinde, ilk sigortanın eksik sigorta olması hâlinde, menfaatin geri kalan değerine kadar sigorta ettirebileceği belirtilmiş olup, bu hüküm sonraki sigortanın eksik, aşkın veya tam değer üzerinden yapılması noktasında açıklık içermemektedir. Bu nedenle kısmi sigorta bakımından ilk sigortanın eksik sigorta olması yeterli iken, sonraki sigortanın/sigortaların eksik sigorta olması gerekli değildir⁴⁴. Sonraki sigorta/sigortalar eksik sigorta olabileceği gibi⁴⁵, tam değer⁴⁶ veya aşkın sigorta da olabilir.

Kısmi sigortada, ilk sigortanın eksik sigorta olması, sigorta sözleşmenin yapıldığı tarihte mevcut olabileceği gibi, sözleşme yapıldıktan sonra da ortaya çıkabilir. Gerçekten ilk sigorta tam değer üzerinden yapılmasına karşın, sigorta süresi içerisinde sigortalanan menfaatin değeri artmışsa ve bu artış nedeniyle menfaatin geri kalan kısmı, diğer sigortalılara sigorta ettirilmişse, kısmi sigorta söz konusu olacaktır⁴⁷.

IV. KİSMİ SİGORTANIN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

A. Kısmi Sigorta-Eksik veya Aşkın Sigorta

Kısmi sigortada, her bir sigortacı ile yapılan sigortanın veya bütün sigortalılar ile yapılan sigortanın, eksik⁴⁸ sigorta olması mümkündür. Örneğin, 100 TL değerindeki ev, farklı tarihlerde, A şirketine 20 TL; B

⁴⁴ CAN, Sigorta, s. 137; CAN, 2009, s. 161; CAN, 2018, s. 136; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 92, 169.

⁴⁵ Sigorta sözleşmelerinden her biri bakımından, genellikle sigorta bedelinin sigorta değerinden düşük olduğuna ilişkin bkz. KENDER, s. 369.

⁴⁶ CAN, Sigorta, s. 137; CAN, 2009, s. 161; CAN, 2018, s. 136.

⁴⁷ CAN, Sigorta, s. 137; CAN, 2009, s. 161; CAN, 2018, s. 136.

⁴⁸ Öğretide eksik sigorta bakımından da kısmi sigorta kavramının kullanıldığı görülmektedir. Zorunlu deprem sigortası bakımından konutun gerçek değerine kadar yapılan sigortanın tam sigorta, gerçek değerinin altında yapılan sigortanın ise, kısmi sigorta olacağı belirtilmiştir. Bkz. SARIASLAN, Metin: "Zorunlu Deprem Sigortası ve Kahramanmaraş Merkezli Depremlerde Doğabilecek Hukuki İhtilaflar", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Y. 35, S. 169, 2023, s. 430. Kanaatimizce burada kullanılan kısmi sigorta TTK m. 1468 anlamında kısmi sigorta olarak değil, tek bir sigorta sözleşmesiyle sigorta değerinin bir kısmının sigorta edilmesi olarak anlaşılmalıdır.

şirketine 30 TL ve C şirketine 40 TL bedel üzerinden sigortalanmış olsun. Söz konusu sigortanın kısmi sigorta olduğu varsayıldığında, her bir sigorta türü bakımından eksik sigorta bulunmaktadır. Sigorta bedellerinin toplamına (90 TL) bakıldığında ise, toplam sigorta bedeli bakımından da eksik sigorta söz konusudur. Dolayısıyla kısmi sigortada her bir sigorta sözleşmesi, eksik sigorta şeklinde yapılsa dahi; toplam sigorta bedelinin, sigorta değerinden düşük veya yüksek olması mümkündür⁴⁹.

Kısmi sigortada her bir sigortacı ile yapılan sigortada, ilk sigortanın eksik sigorta olması şartıyla, aşkın sigorta mümkündür. Yukarıdaki örnek bakımından, 100 TL değerindeki ev, farklı tarihlerde, A şirketine 20 TL; B şirketine ise 110 TL bedelli olarak sigorta ettirilmişse, kısmi sigorta ve aşkın sigorta söz konusu olacaktır. Kısmi sigortada, sigortacılar ile yapılan toplam sigorta bedelinin aşkın sigorta olması da mümkündür⁵⁰. 100 TL değerindeki ev farklı tarihlerde, A şirketine 20 TL; B şirketine 30; C. şirketine 40 TL ve D şirketine 50 TL bedelli olarak sigortalanmış olsaydı, sigorta sözleşmelerinin her biri bakımından yine eksik sigorta bulunacak; ancak toplam sigorta bedeli bakımından (140 TL) aşkın sigortadan bahsedilecektir.

Öğretide bir görüş kısmi sigortanın sigorta poliçesindeki kayıtlardan anlaşılması gerektiğini, aksi durumda sigortanın eksik sigorta olacağını belirtmiştir⁵¹. Bu görüşe göre, sigorta poliçesinde açıkça kısmi sigorta olduğuna ilişkin açık bir kayıt bulunmasa dahi, “fabrikanın % 50’sinin x bedelle sigortalandığı” veya “sigorta bedelinin poliçede yazılan sigorta değerinin bir kısmı” olarak belirlendiği hâllerde kısmi sigorta bulunmaktadır⁵². Kanaatimizce sigorta poliçesinde, kısmi sigorta

⁴⁹ Eksik sigorta, birden fazla sigorta sözleşmesinin kurulması ile ortaya çıkabilir. Burada önemli olan birden çok sigorta sözleşmesindeki, sigorta bedellerinin toplamının sigorta konusu menfaat değerinin altında kalmasıdır. Bkz. **OMAĞ**, Merih Kemal: “Eksik Sigorta”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen e Armağan, C. 1, İstanbul 2007, s. 957.

⁵⁰ **CAN**, 2009, s. 99; **CAN**, 2018, s. 104; **DOĞAN**, Burak/**AZİZAĞAOĞLU**, Hasan Tahsin: “Zarar Sigortalarına İlişkin Hileli Sigorta Taleplerinin İngiliz Hukuku Nazarında Değerlendirilmesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2022, s. 469. Kısmi sigorta bakımından çoğu defa sigortacıardan her biri ile yapılan sözleşmede sigorta bedelinin sigorta değerinden düşük olarak belirleneceğine ilişkin bkz. **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 189.

⁵¹ **YAZICIOĞLU**, s. 554.

⁵² **YAZICIOĞLU**, s. 554.

olduğuna ilişkin bir kaydın bulunması, kısmi sigortanın geçerliliği bakımından bir şart değildir. Zira bu şekilde bir şart TTK m. 1468 hükmünde bulunmamakla birlikte, sigorta poliçesinin sözleşmenin geçerlilik şartı olmadığı, bir ispat aracı olduğu dikkate alındığında sigorta poliçesinde yazmasa dahi, kısmi sigortanın mevcut olduğu kabul edilmelidir.

B. Kısmi Sigorta-Müşterek Sigorta

Müşterek sigortanın düzenlendiği TTK m. 1466/1'e göre, *“Bir menfaat birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda, aynı süreler için ve aynı rizikolara karşı sigorta edilmişse, yapılan birden çok sigorta sözleşmesinin hepsi, ancak sigorta olunan menfaatin değerine kadar geçerli sayılır. Bu takdirde sigortalardan her biri, sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olur”*. TTK m. 1466/2'de ise, müşterek sigortada sigortalıların müteselsilen sorumlu olmaları durumu düzenlenmiştir. Sigorta konusu menfaatin aynı zamanda, aynı süreler ve aynı rizikolara karşı sigorta edilmesi durumunda, müşterek sigortadan bahsedilecektir⁵³.

Müşterek sigortada, aynı menfaatin aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigortalanması, kısmi sigorta ile benzerlik göstermektedir. Kısmi ve müşterek sigorta arasında sigortalıların birlikte hareket etme iradesi ve sigortalıların aynı zamanda yapılması arasında fark bulunmaktadır. Müşterek sigorta bakımından öğretide hakim görüş, sigortalıların birlikte hareket etme iradesinin olması gerektiği yönündedir⁵⁴. Kısmi sigorta bakımından, sigortalıların birlikte hareket

⁵³ Müşterek sigorta, öğretide açık veya kapalı müşterek sigorta şeklinde bir ayrıma tabi tutulmaktadır. TTK m. 1466/1'de düzenlenen müşterek sigorta esasında açık müşterek sigorta veya koasürans olarak adlandırılmaktadır. Kapalı müşterek sigorta ise, sigorta ettiren ile tek bir sigortacı sigorta sözleşmesi yapmakta, bu sigortacı üstlenmiş olduğu rizikoyu diğer sigortacı veya sigortalılarla yapmış olduğu anlaşma çerçevesinde paylaşmaktadır. Bkz. **KARA**, Sigorta, s. 306-307; **KAYIHAN/GÜNERGÖK**, s. 62-63; **ÜNAN**, C. II, s. 177 189; **ÜNAN**, Sempozyum, s. 118, 120. Ayrıca bkz. **AMASYA**, s. 160 vd. Açık veya kapalı koasürans terimlerinin kullanılmasına gerek olmadığı, kapalı koasürans ile ifade edilen işlemin, reasürans işlemi olduğuna ilişkin bkz. **KAYIHAN/GÜNERGÖK**, s. 63, dn. 287. Kapalı reasürans işleminin, esasında reasürans olduğu yönünde bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 177. Bilinçli müşterek sigorta ve bilinçli olmayan müşterek sigorta (tesadüfi) şeklindeki ayırım için bkz. **CAN**, Sigorta, s. 149; **CAN**, 2009, s. 116; **CAN**, 2018, s. 113.

⁵⁴ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 264; **BOZKURT**, s. 214, 215; **DENİZ**, s. 91; **GÜNAY**, Barış: Sigorta Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023, s. 186; **KARA**, Menfaat, s. 197;

etme iradelerine ilişkin TTK m. 1465/1 ve TTK m. 1468'de bir hüküm bulunmamaktadır. Kısmi sigortanın düzenlenme gerekçesi ve amacı göz önüne alındığında, sigortacıların birlikte hareket etmelerinden ziyade, ilk yapılan eksik sigortanın, tam değerine kadar sigorta ettirilmesi ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla kısmi sigortada, sigortacıların birlikte hareket ederek, bir rizikoyu, birbirlerinden haberdar olacak şekilde üstlenmeleri söz konusu olmamaktadır. Bu nedenle kısmi sigorta bakımından, sigortacıların birlikte hareket etmeleri gerekli değildir⁵⁵. Sigortacılar birlikte hareket etmelerine rağmen, farklı tarihlerde birden çok sigorta yapılmışsa, anılan sigortanın kısmi veya müşterek sigorta olması gerektiği tartışılabilir. Zira burada aynı zamanda yapılmayan, dolayısıyla müşterek sigorta olarak nitelendirilemeyecek; ancak sigortacılar arasında müşterek bir iradenin bulunduğu sigorta söz konusudur. Bu durumda farklı tarihlerde yapılmış olsa dahi, sigortacılar arasında birlikte hareket

KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 63; **KENDER**, Hususi, s. 364; **SAYHAN**, s. 176; **ŞENOCAK**, Çifte, s. 16; **ULUĞ CİCİM**, s. 225; **ÜNAN**, C. II, s. 175, 189; **ÜNAN**, Sempozyum, s. 120-121; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 185 **YETİŞ ŞAMLI**, Kübra: "Birden Çok Sigorta", İÜHFİM, C. 63, S. 1-2, 2005, s. 313; **YILDIRIM**, s. 150. TTK m. 1466/1'de müşterek sigorta açısından bahsedilen "*aynı zamanda*" ibaresinin, sigortacıların birlikte hareket etme iradesinin olduğu şeklinde anlaşılabilmesine ilişkin bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 191. Ayrıca bkz. **AMASYA**, s. 161; **GÜNAY**, s. 186. Köroğlu Ölmez'e göre, müşterek sigorta, bütün sigortacıların müşterek sigortadan haberi olmadan da yapılabilir. Şöyle ki sigorta ettiren, TTK m. 1465/2'de öngörülen birden çok sigortayı bildirme yükümlülüğünü ihlal etmişse, diğer sigortacılar birden çok sigortadan haberdar olamayacaklardır. Bu hâlde diğer sigortacılar haberdar olmayan sigortacının, rizikoyu diğer sigortacılar ile taşıma iradesi olduğundan bahsedilemeyecektir. Nitekim sigortacıların birbirinden habersiz olmaları hâlinde müşterek sigortanın ortaya çıkmayacağını kabul edilmesi, zenginleşme yasağının temel amacıyla da bağdaşmayacaktır. Bkz. **KÖROĞLU ÖLMEZ**, s. 80.

⁵⁵ Kısmi sigortada birlikte hareket etme iradesinin bulunmadığına ilişkin bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 266, 267; **BOZKURT**, s. 217, 219; **ÜNAN**, C. II, s. 174; **YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ**, s. 189. Kısmi sigortada sigortacıların rizikoyu müşterek taşıma niyetinin olmadığına ilişkin bkz. **KENDER**, s. 369. Birden çok sigortaya ilişkin kuralın düzenlendiği TTK m. 1465 hükmüne göre, "*Aynı menfaatin, aynı rizikolara karşı, aynı süre için, birden çok sigortacıya, aynı veya farklı tarihlerde sigorta ettirilmesi hâlinde sigorta ettirene sigorta bedelinden daha fazlası ödenmez*". Hükümde geçen aynı veya farklı tarihlerde ibaresinden, farklı tarihlerde yapılan sigortanın çifte veya kısmi sigortayı; aynı tarihlerde yapılan sigortanın ise, sigortacıların birlikte hareket etmesi durumunda, müşterek sigortayı belirttiğine ilişkin bkz. **ÜNAN**, Sempozyum, s. 118, 127.

etme iradesinden dolayı, sigortanın müşterek sigorta kabul edilmesi isabetli olacaktır.

Bu noktada mülga TK döneminde Yargıtay tarafından verilen eski tarihli bir karar dikkate değerdir. Dava konusu uyuşmazlıkta, 220.000 lira değerindeki ev eşyası, A şirketine 50.000 lira; B şirketine ise 170.000 lira bedelli sigorta ettirilmiştir. Anılan kararda, aynı tarihlerde yapılan bu sigortanın, kısmi sigorta hükümlerinin uygulanmasını gerektirecek bir müşterek sigorta olduğu belirtilmiştir⁵⁶. Söz konusu kararda, sigortacıların birlikte hareket etme iradesine sahip olup olmadığı değerlendirilmemiş olup⁵⁷, sigortaların aynı tarihlerde yapılmasından hareketle müşterek sigorta olduğu ifade edilmiştir. Dava konusu olayda kısmi sigorta hükümlerinin de uygulanmasını gerektirecek bir müşterek sigorta bulunduğu sonucuna varılması isabetli olmamıştır. Zira müşterek sigorta olarak belirlenen birden çok sigortaya, kısmi sigorta hükümlerinin uygulanması mümkün değildir.

Müşterek sigortanın düzenlendiği TTK m. 1466/1'de geçen "aynı zamanda" ibaresi, birden çok sigortaya ilişkin kuralın düzenlendiği TTK m. 1465'te ve kısmi sigortaya ilişkin TTK m. 1468'de geçmemektedir. "Aynı zamanda" ifadesiyle, müşterek sigortada, menfaatin aynı zamanda kurulan sözleşmeler ile sigortalanması anlaşılmalıdır⁵⁸. Sigorta korumasının başlangıç ve bitiş tarihleri farklı olsa dahi, sigorta

⁵⁶ "Davacı, kendisine ait ev eşyasını önce dava dışı Sigorta A.Ş.ne 70.000 lira bedelle ve daha sonra da davalı sigorta şirketine 150.000 lira bedelle yangına karşı sigorta ettirmiş bulunmaktadır. Malların yangın tarihindeki değeri ise davalı vekilinin cevap layihesindeki açıklamasından da anlaşılacağı gibi 220.000 liradır. Şu halde ortada TTK.nun 1287. maddesindeki kısmi sigorta hükümlerinin de uygulanmasını gerektirecek bir müşterek sigorta var demektir. Çünkü sigorta mukaveleleri aynı tarihlerde yapıldığı gibi sigorta olunan menfaatin değeri de sigorta bedellerinin toplamına eşittir. Müşterek sigortada, sigortacıardan herbirisinin sigorta bedellerinin toplamına nazaran sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olması asıldır. TTK.nun 1285 diğer taraftan TTK.nun 1287. maddesi hükmüne göre de sonraki sigortacıların değer bakiyesinden dolayı mukavelelerinin tarihleri sırasına göre ilzam edilmeleri gerekir. Olayımızda, (51.150) liralık bir zarar meydana gelmiş ve ilk sigortacı tarafından bulunan 29.062 liralık kısmı tayin edilmiş olmasına göre, mahkemece davalının yukarıdaki esaslar dairesinde, yani sigorta bedellerinin toplamına nazaran sigorta ettiği bedel oranında zararın ne kadarından sorumlu olacağı saptandıktan sonra hasıl olacak sonuca göre hüküm verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru değildir." Y. 11. HD, T. 21.12.1979, E. 1979/5518, K. 1979/5826 (Legalbank, E.T. 25.12.2023).

⁵⁷ SAYHAN, s. 176, dn. 47.

⁵⁸ CAN, Sigorta, s. 44-45; CAN, 2009, s. 110; CAN, 2018, s. 111.

korumasının sağlandığı sürenin kesişmesi ve sözleşmenin aynı zamanda yapılması müşterek sigorta için yeterlidir⁵⁹. Sigorta sözleşmelerinin aynı zamanda yapılması için ne zaman yapılması gerektiği ise, TTK m. 1468'in son cümlesine belirtilmiş olup, anılan hüküm gereği, aynı günde yapılan sözleşmeler, aynı anda yapılmış sayılır⁶⁰. Buradan hareketle saati veya dakikası fark etmeksizin aynı rizikoya karşı aynı günde yapılmış olan sözleşmeler aynı anda yapılmış kabul edilecektir⁶¹. Görüldüğü üzere aynı günde yapılan sigortalar bakımından saat farkı dikkate alınmamış⁶² ve bu sigortaların aynı günde yapılmış sayılacağı öngörülmüştür.

Kanaatimizce birden çok sigortada, sigortacılar birlikte hareket ederek, bir menfaati aynı zamanda sigorta ettirmişlerse müşterek sigorta; menfaatin birlikte hareket etmeyen sigortacılar ile farklı zamanlarda sigorta ettirilmiş olması hâlinde ise kısmi sigorta söz konusu olmaktadır⁶³.

⁵⁹ CAN, Sigorta, s. 45; CAN, 2009, s. 110. Müşterek sigorta bakımından sigorta süresinin aynı süreleri kapsamı ve sigorta başlangıç/bitiş tarihlerinin aynı olması gerektiğine ilişkin bkz. **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 264, 266. Aynı zamanda ifadesi ilk derece mahkemesi tarafından da bu şekilde yorumlanmıştır. *"Müşterek sigortayı düzenleyen TTK'nın 1446/1 hükmünde "aynı zamanda" sözcük dizimiyle belirgin olduğu üzere her iki poliçe başlangıç tarihlerinin de aynı tarih olması gerektiği açık olduğundan somut uyuşmazlığın müşterek sigorta kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır"* İstanbul Anadolu 5. ATM, T. 16/03/2021, E. 2019/138, K. 2021/304 (Hukuktürk, E.T. 25.12.2023).

⁶⁰ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 264; **BOZER**, 1981, s. 100; **CAN**, Sigorta, s. 45; **CAN**, 2018, s. 111; **DENİZ**, s. 91, dn. 285; **HACİÖMEROĞLU**, s. 216; **KAYIHAN/GÜNERGÖK**, s. 65; **SAYHAN**, s. 173; **YILDIRIM**, s. 151.

⁶¹ **CAN**, Sigorta, s. 45; **CAN**, 2009, s. 111; **CAN**, 2018, s. 111; **SAYHAN**, s. 173.

⁶² **BAŞBUĞOĞLU**, Tarık: Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Açıklamalar-İçtihatlar, C. 2, Deniz Ticareti-Sigorta Hukuku, Ankara 1988, s. 1755; **KAYIHAN/GÜNERGÖK**, s. 65.

⁶³ Ünán, iki farklı sigortacının aynı rizikoyu değişik tarihlerde sigortalatması ve riziko gerçekleştiğinde, her iki sigortacının da sorumluluğun bulunmasına ilişkin olarak şunları ifade etmiştir. İlk sigorta tam değer üzerinden veya aşkın sigorta şeklinde yapılmışsa, çifte sigorta söz konusu olacaktır. İkinci sigortacının sigorta değerinin geri kalandan fazlasını sigorta ettirmiş olması durumunda ise, bunun tartışmaya açık olduğunu ve müşterek (aynı zamanda yapılmamış olsa dahi) veya kısmi sigortanın uygulanabileceğini belirtmiştir. Bkz. **ÜNAN**, C. II, s. 192-193. Kanaatimizce örnekte açıkça sigortacıların birlikte hareket edip etmedikleri anlaşılacakla birlikte, birlikte hareket etmedikleri varsayımında, ilk sigortanın eksik sigorta olması durumunda, sigortanın kısmi sigorta olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Zira aynı menfaat, aynı rizikoya karşı, (müşterek hareket etmeyen) birden farklı sigortacı tarafın-

Bu noktada müşterek veya kısmi sigortanın her ikisinde de, sigorta konusu menfaatin aynı riziko ve aynı sigorta süreleri⁶⁴ için yapılabileceği göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla müşterek ve kısmi sigortayı birbirinden ayıran esas unsur birlikte hareket etme iradesinin olup olmadığı ve sigorta sözleşmelerinin aynı veya farklı tarihlerde yapılıp yapılmadığıdır⁶⁵. Yargıtay tarafından mülga TK döneminde verilen bir

dan, ilk sigorta eksik sigorta olacak şekilde, farklı tarihlerde sigorta ettirilmiştir. Görüldüğü üzere örnekteki birden çok sigorta, kısmi sigortanın bütün özelliklerini sağlamaktadır.

⁶⁴ Öğretide bir görüş, müşterek sigorta ile kısmi sigorta arasındaki tek farkın müşterek sigortada sigortaların aynı süre için; kısmi sigortada ise ayrı süreler için yapılması olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşe göre, kısmi sigortada en önemli husus sorumluluk sürelerinin farklı olmasıdır. Sigorta sözleşmesi farklı tarihlerde yapılmış, ancak sigortacının sorumluluğu bakımından aynı sigorta süresini içeriyorsa, müşterek sigorta söz konusudur. Bkz. ERİŞ, 2022, s. 784. Kanaatimizce müşterek ve kısmi sigortada, sigortacıların sorumluluk sürelerinin farklı olması ayırt edici bir unsur değildir. Zira hem müşterek hem kısmi sigortada sigorta ettiren, tamamını sigorta ettirmediği menfaatin, geri kalanını sigorta ettirmek istemektedir. TTK m. 1465'te birden çok sigorta için aynı menfaatin, aynı rizikolara karşı, aynı süre için, birden fazla sigortacıya, aynı veya farklı tarihlerde sigorta ettirilmesinden bahsedilmiştir. Görüldüğü üzere, birden çok sigorta bakımından sigortaların aynı süre içerisinde olması; ancak bu sigortaların aynı veya farklı tarihlerde yapılması mümkündür. Sonuç olarak birden çok sigorta sözleşmesi farklı tarihlerde aynı süre için yapılmışsa, bu durumda kısmi sigortanın söz konusu olduğu ifade edilebilir.

⁶⁵ GÜNAY, s. 194. "Açıklanan bu olgular ışığında uyumsuzluk, davalı sigortacılar ile aktedilen sigorta sözleşmelerinin müşterek veya kısmi sigorta olduğu noktasında toplanmaktadır. Ana kural, mal sigortalarında sigorta olunan değer (menfaatin) sigorta bedeline denk (eşit) olması gerektiğidir. TTK.nun 1285 maddesi uyarınca, sigorta konusu mal üzerindeki menfaat, aynı süre için ve aynı rizikoya karşı birden çok sigorta sözleşmesi ile muhtelif sigortacılarca sigorta edilmiş olması halinde müşterek sigorta ilişkisi vardır. Bunun için, her iki poliçe aynı süreleri kapsamalı, başlangıç ve bitiş tarihleri aynı olmalıdır. Ancak bu şekilde, her bir sigortacı yönünden sigorta menfaat değeri paylaşılacak suretiyle poliçelerde yazılı sigorta bedelinin tamamından sorumlu tutulmalarından bahsolunabilir. Buna karşılık, sigortalı mal üzerindeki menfaat, aynı riziko veya rizikolara karşı ayrı tarihlerde birden fazla sigortacı tarafından sigorta güvencesi altına alınması ile beliren sigorta türü, TTK.nun 1287 maddesinde tanımlanan kısmi sigorta adını almaktadır. Bu sigorta türünde, sonraki sigortacıların sorumluluğu ilk sigortacı tarafından temin edilen sigorta menfaat değerini aşan kısım için söz konusu olmakta, bir başka anlatımla sigorta olunan menfaatin toplam değeri, her bir sigorta ilişkisine konu sigorta bedelinden fazla ve tüm sigorta bedellerine eşit bulunmakla sigorta ettirenin sigorta sözleşmelerinin başlangıç tarihlerine göre sırasıyla sigortacılar tarafından ve kısmi kısım sigorta kuvertürüne aldırıldığı menfaatinin maruz kaldığı zararının tazminini istemesi gerekmektedir. Açıklanan bu durum karşısında, uyumsuzluğa konu birden çok sigorta ilişkisinin kısmi sigorta mahiyeti taşıdığı kabulü icab eder" Y. 11. HD, T. 18.11.1997, E.

kararda, sigorta bedellerinin toplamının, sigorta değerine eşit olması durumunda müşterek sigortanın mevcut olduğu ifade edilmiştir⁶⁶. Ancak kanaatimizce kısmi veya müşterek sigorta bakımından bu şekilde bir zorunluluk bulunmayıp, her iki sigorta bakımından da, sigorta bedellerinin toplamı, sigorta değerini aşabilir.

Sigortacıların birbirinden habersiz olacak şekilde, aynı zamanda sigorta yapılması durumu, TTK'da düzenlenmemiştir. Sigortacıların birbirinden haberdar olmadıkları, ancak aynı zamanda yapılmış olan sigorta ile uygulamada nadiren karşılaşılır⁶⁷. Ancak teorik olarak sigorta ettirenin kendi menfaatini sigorta ettirdiği durumda, aynı gün içerisinde başka bir kişi de sigorta ettiren lehine onun menfaatini sigortalayabilir⁶⁸. Gerçekten bir otomobil, eşlerden biri tarafından sigorta ettirildiği hâlde, bu durumdan haberdar olmayan diğer eş tarafından da onun hesabına

1999/6352, K. 1997/8323 (Kazancı, E.T. 25.12.2023); "...gerek dava dilekçesinden gerekse dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelerden davacının araç değerinin 12.000.000.000 lira olduğu inancı ile davalı Anadolu Sigorta şirketine 8.000.000.500 lira değeri üzerinden sigorta yapıldıktan sonra bu bedelin aracın gerçek değerini karşılamadığı düşüncesi ile bu defa diğer davalı G. Sigorta şirketine 4.000.000.000 liralık farklı tarihleri içeren ikinci sigorta sözleşmesi yaptırıldığı, bu şekilde davacının gerçek iradesinin müşterek sigorta olmayıp, kısmi sigorta yaptırması olduğu anlaşılmasına ve davalılardan karar düzeltme isteminde bulunan Anadolu Sigortaca düzenlenen 13.4.1994 günlü zeyilnamede de sigortanın kısmi sigorta olduğu açıkça belirtilmiş bulunmasına göre, sigorta poliçelerinin müşterek sigorta poliçeleri şeklinde düzenlendiği yolundaki itirazları yerinde görülmemekle reddine karar verilmesi gerekmiştir" Y. 11. HD, E. 1998/1963, K. 1998/2209, T. 26.3.1998 (Kazancı, E.T. 25.12.2023). Müşterek sigorta ile kısmi sigorta arasındaki temel farkın, birlikte hareket etme iradesinin bulunup bulunmaması olduğuna ilişkin bkz. **DENİZ**, s. 92, dn. 287, s. 93.

⁶⁶ "...Şu halde ortada TTK.nun 1287. maddesindeki kısmi sigorta hükümlerinin de uygulanmasını gerektirecek bir müşterek sigorta var demektir. Çünkü sigorta mukaveleleri aynı tarihlerde yapıldığı gibi sigorta olunan menfaatin değeri de sigorta bedellerinin toplamına eşittir. Müşterek sigortada, sigortacıların herbirisinin sigorta bedellerinin toplamına nazaran sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olması asıldır" Y. 11. HD, T. 21.12.1979, E. 1979/5518, K. 1979/5826 (Legalbank, E.T. 25.12.2023. Ayrıca bkz. **ERİŞ**, 1990, s. 1139-1140). Bu kararın eleştirisi için bkz. **SAYHAN**, s.176-177, dn. 47. Anılan kararda davalı vekili, diğer sigortacı ile yapılmış olan, sigorta sözleşmesinden haberi olmadığını ileri sürmüştür. Yargıtay tarafından bu iddia gözetilmeksizin müşterek sigorta olduğu belirtilmiştir. Ancak iddia edildiği gibi sigorta şirketleri birbirinden haberdar değilse, burada müşterek sigorta değil, kısmi sigorta söz konusu olacaktır. Bu konuda bkz. **KENDER**, s. 365-366, dn. 360.

⁶⁷ **GÜNAY**, s. 186; **ÜNAN**, C. II, s. 192; **ÜNAN**, Sempozyum, s. 118.

⁶⁸ **ÜNAN**, Sempozyum, s. 118-119.

sigorta ettirilmiş olabilir⁶⁹. Bu durumda sigortacılar arasında her ne kadar birlikte hareket etme iradesi olmasa da, sigortaların aynı zamanda yapılmış olmasından hareketle, müşterek sigorta hükümlerinin uygulanması gerekir⁷⁰.

C. Kısmi Sigorta-Çifte Sigorta

Çifte sigortanın düzenlendiği TTK m. 1467/1'in birinci cümlesine göre, *"Değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaat, sonradan aynı veya farklı kişiler tarafından, aynı rizikolara karşı, aynı süreler için sigorta ettirilemez;..."*⁷¹. Anılan hüküm gereğince, çifte sigortadan bahsedebilmek için, ilk sigorta

⁶⁹ CAN, Sigorta, s. 74; CAN, 2009, s. 130; CAN, 2018, s. 122-123.

⁷⁰ CAN, 2009, s. 130; CAN, 2018, s. 123; GÜNAY, s. 186. Ünan, bu durumda müşterek sigortaya ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanabileceğini, ancak doğru çözümlün, her bir sigortacının sigorta ettirene karşı kendi sözleşmesindeki bedele kadar sorumlu olacağını öngören TTK 1466/2'nin uygulanması olduğunu belirtmiştir. Bkz. ÜNAN, Sempozyum, s. 119.

⁷¹ TTK m.1467/1'de çifte sigortanın geçerli olacağı istisnai hâller belirtilmiştir. Anılan hükme göre, çifte sigorta aşağıdaki hâl ve şartlarda geçerli sayılacaktır.

"a) Sonraki ve önceki sigortacılar onay verirse; bu takdirde, sigorta sözleşmeleri aynı zamanda yapılmış sayılarak riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli, 1466 ncı maddede gösterilen oranda sigortacılar tarafından ödenir.

b) Sigorta ettiren, önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devir veya o haklardan feragat etmişse; bu takdirde, devir veya feragatin ikinci sigorta poliçesine yazılması şarttır; yazılmazsa ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

c) Sonraki sigortacının, ancak önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğu şart kılınmış ise; bu hâlde önceden yapılmış olan sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması gerekir; yazılmazsa, ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır".

Çifte sigortaya ilişkin TTK m. 1467/1'de öngörülen istisnai hâllerin kısmi sigorta bakımından uygulama alanı bulup bulmayacağına değinmek gerekir. Öğretide çifte sigortanın geçerli olmasını sağlayan düzenlemelerin, kısmi sigortada sigorta değerini aşan kısım bakımından da uygulanması gerektiği belirtilmektedir. Bkz. CAN, 2018, s. 138-139; GÜNAY, s. 194; ÜNAN, C. II, 210. Mülga 6762 sayılı TK bakımından bkz. CAN, Sigorta, s. 139. 865 sayılı TK'nın çifte sigorta veya kısmi sigortaya ilişkin hükümlerin düzenlenme yerine bakıldığında, kanun koyucunun iradesinin de bu yönde olduğu ifade edilebilir. Zira 865 sayılı TK m. 946'nın ilk fıkrasında çifte, ikinci ve üçüncü fıkrasında kısmi sigorta düzenlenmişti. Çifte sigortaya yol açan sonraki sigortanın geçerliliği olduğu düzenleyen mevcut TTK m. 1467'de öngörülen istisnai hâller ise, 865 sayılı TK m. 949'da öngörülmüştür. Bu bakımdan mülga TK m. 949'un hem çifte hem de kısmi sigorta açısından uygulanması mümkün görünmekteydi. Kısmi sigortaya ilişkin istisnai hâller TTK m. 1468'de öngörülmemiş olsa dahi, çifte sigortanın geçerli sayılacağı TTK m. 1467/1-a,b ve c bentlerinde öngörülen hükümler, kısmi sigorta açısından da uygulanmalıdır.

sözleşmesinde, menfaat değerinin tamamının sigorta ettirilmiş olması gerekmektedir. Kısmi sigortada ise, ilk sigortada menfaatin tamamı henüz sigorta ettirilmemiş, menfaatin geri kalan kısmına kadar sigorta ettirilebilmesine izin verilmiştir. Dolayısıyla birden fazla sigortanın mevcudiyetinde menfaatin tamamı ilk sigorta sözleşmesi ile sigorta edilmişse çifte sigorta; menfaat değerinin tamamı sigorta edilmemişse (eksik sigorta), kısmi sigorta söz konusu olacaktır⁷². Örneğin, 1.000 TL

⁷² ŞENOCAK, Çifte, s. 48. Ayrıca bkz. AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 268; GÜNAY, s. 194. Yargıtay tarafından mülga TK döneminde verilen bir kararda otomobil, farklı tarihlerde A şirketine 8 milyar TL, B şirketine ise 4 milyar TL ile bedelli sigorta ettirilmiştir. Rizikonun gerçekleşmesi sonucu, rizikonun gerçekleştiği anda 4 milyar TL değerinde olan otomobilde tam hasar meydana gelmiştir. Bu kararda ilk derece mahkemesi tarafından, söz konusu sigorta müşterek sigorta olarak kabul edilmiş ve sigortacıların sorumluluğu müşterek sigortaya ilişkin oranlara göre belirlenmiştir. Yargıtay tarafından verilen kararda ise, çifte sigortanın söz konusu olduğundan bahisle, karar bozulmuştur. Bkz. “Bundan hareketle. TTK.nun 1283 maddesi uyarınca her iki poliçedeki toplam sigorta bedelinin (12) milyar TL olmasına nazaran rizikonun, gerçekleştiği tarihte (4) milyar olduğu saptanan sigortalı malın menfaat değerinin aşan kısmın ilk sigortacı davalı A... Sigorta yönünden aşkın olduğunun ve gerçek zarara tekabül eden anılan (4) milyar liralık menfaatin bu sigortacı tarafından tazmini gerektiğinin kabulü şarttır. Diğer bir deyişle, davacı uğradığı zararı sadece adı geçen davalıdan talep edebilecektir. O halde, davalılardan, A... Sigorta yönünden zarar tutarının tamamı olan (4) milyar TL den sorumluluğu yolunda karar verilmeli iken, aksine düşüncelerle bu sigortacının sorumluluğunun zararın 2/3 oranı ile sınırlı tutulması doğru görülmemiş, davacı tarafın temyiz itirazlarının bu bakımdan kabulü ile hükmün bozulması gerekmiştir.

3- *Davalılardan T.Genel Sigorta A.Ş. vekilinin temyizine gelince; yukarıda 2. Bentte açıklanıldığı üzere esasen davacının diğer sigortacı ile yaptığı ilk sigorta sözleşmesinde belirlenen sigorta bedeli, sigorta olunan malın menfaat değerinden fazla bulunmakla, yani aşkın sigorta nedeniyle ilk sigortacı yönünden dahi yapılan sigorta sözleşmesi, sigorta değerini aşan kısım bakımından geçersizdir. TTK.nun 1286 maddesi hükmüne göre, sigorta değerinin tamamı sigortalanan bir mal üzerindeki menfaat sonradan aynı kişi tarafından aynı rizikolara karşı sigorta ettirilemez. Yani çifte sigorta yasağı öngörülmüştür. Bu şekilde düzenlenen ikinci sigorta sözleşmesi batıl olup, hiçbir hukuki sonuç doğurmaz. Çifte sigorta halinde, anılan yasa maddesine üç bent halinde sayılan koşulların yerine getirilmesi ile bu tür sözleşmelerin geçerlilik kazanması mümkündür. Uyuşmazlığın somut gelişiminde ise, değinilen bu koşullar mevcut olmadığından davacının menfaat değerini aşan mal değeri ile ilgili sigorta sözleşmesi imzaladığı, bu davalının sorumluluğunu doğurucu geçerli bir sigorta ilişkisi bulunmadığının gözden kaçırılması suretiyle aleyhinde hüküm kurulması doğru olmadığından, hükmün mümeyiz davalı yönünden de bozulması gerekmiştir” Y. 11. HD, T. 18.11.1997, E. 1999/6352, K. 1997/8323 (Kazancı, E.T. 25.12.2023). Kanaatimizce Yargıtay tarafından verilen bu karar sonuç itibarıyla isabetlidir. Ancak bu kararın hükmedilmesinden önce, uyuşmazlığın “müşterek veya kısmi sigorta olduğu noktasında” olduğu ifade edilmiş ve devamında müşterek-kısmi sigorta ayırımına değinilmiştir. Dava konusu olayda*

değerindeki ev, A şirketine 1.000 TL; B şirketine 500 TL bedel üzerinden sigorta ettirilmişse, ilk yapılan sigorta tam değer üzerinden yapıldığından çifte sigorta söz konusu olacaktır. Örnekte, A şirketine 750 TL bedelli sigorta ettirilseydi, kısmi sigorta söz konusu olacaktı. Bu durumda ilk örnekte B şirketi ile yapılan sözleşme, TTK m. 1467 gereğince; ikinci örnekte sigorta değerini aşan 250 TL'lik kısım TTK m. 1468 gereğince geçersiz olacaktır⁷³.

Kısmi sigorta bakımından TTK m. 1468'de sigortacıların tarih sırasıyla sorumluluğu öngörülmüştür. Çifte sigortada ise, TTK m. 1467'de açıkça tarih sırasıyla sorumluluk yer almamış, - istisnai hâller hariç - sonraki sigortaların geçersiz olduğu belirtilmiştir. Bu hükümden hareketle çifte sigorta bakımından açıkça düzenlenmese dahi, bir tarih sırasının olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kısmi ve çifte sigortada tarih itibarıyla sorumluluk öngörüldüğü ifade edilebilir⁷⁴.

Birden çok sigorta kapsamında, kısmi sigorta ile çifte sigortanın bir arada bulunması mümkündür. Bu noktada kısmi sigorta bakımından dar anlam veya geniş anlamda kısmi sigorta ayrımı yapılabilir. Şöyle ki, kısmi sigorta ile çifte sigorta meydana gelmemiş ise, dar anlamda⁷⁵ kısmi sigortadan bahsedilir. Kısmi sigortada her bir sigorta bakımından sigorta edilen menfaat, sigorta değerinin altında bulunmakla birlikte; sigorta bedellerinin toplamı sigorta değerini aşıyorsa, çifte sigorta söz konusu olur⁷⁶. Ancak kısmi sigorta ile yapılan sigorta bedelleri, sigorta

yapılan sigortanın müşterek veya kısmi sigorta olup olmadığının tartışılmasına gerek bulunmamaktadır. Zira rizikonun gerçekleştiği anda değerinin üstünde sigorta ettirilmiş bir menfaat söz konusu olup, bu sigortanın çifte sigorta olduğu, ikinci yapılan sözleşmenin - istisna hâller mevcut değilse - geçersiz olduğu aşikardır.

⁷³ ŞENOCAK, Çifte, s. 48. Ayrıca bkz. BOZKURT, s. 223-224.

⁷⁴ ŞENOCAK, Çifte, s. 48. Çifte veya kısmi sigortanın her ikisinin de, aynı esasları düzenleyen hükümleri bulunmaktadır. Bkz. CAN, Sigorta, s. 140; CAN, 2018, s. 138.

⁷⁵ Bu durumda teknik anlamda kısmi sigortanın söz konusu olduğuna ilişkin bkz. YENER, Merve İrem: "Birden Çok Sigortaya İlişkin Bir Değerlendirme", Batider, C. 38, S. 3, 2022, s. 542. Kısmi sigortada, kural olarak, sigorta bedeli sigorta değerine eşittir. Bkz. BOZER, 1981, s. 101.

⁷⁶ Dar anlamda kısmi sigorta bakımından açıkça bu ifade kullanılmamış olsa da, kısmi sigorta ile çifte sigorta arasındaki fark, kısmi sigortada sigorta bedellerinin toplamının, sigorta değerini aşmamasıdır. Ancak geniş anlamda kısmi sigorta hâlinde de çifte sigorta meydana gelebilir. Kısmi sigortada çifte sigortanın mümkün olduğuna ilişkin bkz. BOZER, 1965, s. 197, 199-200; BOZKURT, s. 219, 223; DENİZ, s. 91; DOĞANAY, s. 3298; ŞENOCAK, Çifte, s. 16, 48-49; ŞENOCAK, Kemal: "Türk Ticaret

değerinden düşük veya sigorta değerine eşitse çifte sigorta söz konusu olmayacaktır⁷⁷. Bu şekilde yapılan kısmi sigorta ise, geniş anlamda kısmi sigorta⁷⁸ olarak adlandırılabilir. Kısmi sigorta ile çifte sigortanın oluşmasında, sigorta bedellerinin toplamının, sigorta değerini aşması yeterli olup, aşılın değer önemli miktar olup olmadığı dikkate alınmayacaktır⁷⁹.

V. KİSMİ SİGORTA ÇERÇEVESİNDE ZARARIN KARŞILANMASI

A. Aşan Kısmın Akıbeti

TTK m. 1468 hükmünün ilk cümlesinde, menfaatin değeri önceki sözleşme ile tamamen teminat altına alınmamışsa, menfaatin geri kalan değerine kadar sigorta ettirebileceği belirtilmiştir. Bu durumda menfaatin geri kalan kısmının sigorta ettirilmesiyle, sigorta değerini aşan sigorta, diğer bir ifadeyle aşkın sigorta söz konusu olabilir. TTK m. 1468'de kısmi sigortada aşan kısmın geçersiz olacağına ilişkin açık bir ifade

Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFD, C. 58, S. 1, 2009, s. 201; ŞENOCAK, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000, s. 23. Çifte sigortada tam bedel ile sigortalanma durumu tek bir sözleşmeden oluşabileceği gibi birden fazla sözleşmeden de oluşabilir. Bu noktada bir menfaatin tam bedel üzerinden sigorta edilmesinde sigorta sözleşmesi sayısı önem arz etmeyecektir. Bkz. CAN, Sigorta, s. 88. "Müşterek sigorta ile kısmi sigortayı çifte sigortadan ayıran en önemli fark, aslında müteaddit sigortacılar tarafından ödenecek sigorta bedelleri toplamının sigorta menfaat değerini aşmamasıdır. Müşterek sigortada sigorta bedelleri toplamının sigorta menfaat değerini aşması halinde bir çifte sigorta söz konusudur. Kısım kısım sigortalarda da, sigorta bedelleri toplamının sigorta menfaat değerini aşması halinde bir çifte sigortadan bahsedilebilir" Y. 11 HD, T. 29.12.2005, E. 2006/2009, K. 2007/6880 (Batider, C. 24, S. 2, 2007, s. 562). Benzer yönde bkz. Y. 11. HD, T. 19.10.2007, E. 2006/10096 K. 2007/13079 5108 (Lexpera, E.T. 25.12.2023); Y. 11. HD, T. 5.10.2006, E. 2005/8426, K. 2006/9879 (Kazancı, E.T. 25.12.2023). Sayhan'a göre, farklı tarihlerde yapılan birden çok sigorta sözleşmesi, aşkın sigortaya neden oluyorsa, TTK m. 1467 kapsamında çifte sigorta; aşkın sigorta oluşturmuyorsa, kısmi sigorta olarak kabul edilir. Bkz. SAYHAN, s. 181-182. Krş. ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 105. Yazarlara göre, "kısmi sigortada sigortacıların teminat altına aldığı toplam sigorta bedeli, sigorta değerini aşmamalıdır". Ayrıca bkz. KARA, Sigorta, s. 309.

⁷⁷ ŞENOCAK, Çifte, s. 49.

⁷⁸ Kısmi sigortanın daha geniş anlamda bu şekilde kullanılabilmesine ilişkin bkz. YENER, s. 542.

⁷⁹ HK-VVG/MARKO BRAMBACH VVG § 78 Rn. 10; LANGHEID/RIXECKER/LANGHEID VVG § 78 Rn. 7; LANGHEID/WANDT/HALBACH VVG § 78 Rn. 8; PRÖLSS/MARTIN/ARMBRÜSTER VVG § 78 Rn. 3.

bulunmamaktadır. Bu husus müşterek sigortanın düzenlendiği TTK m. 1466/1'de “sigorta sözleşmesinin hepsi, ancak sigorta olunan menfaatin değerine kadar geçerli sayılır” şeklinde; çifte sigortanın düzenlendiği TTK m. 1467/1'de ise, “değerinin tamamı sigorta olunan bir menfaat,.....sigorta ettirilemez” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Kısmi sigortaya ilişkin hükümde bu şekilde açıkça bir hüküm öngörülmemiş olmasına karşın; kısmi sigorta bakımından da aşan kısım tarih sırasına göre geçersiz olmalıdır⁸⁰. TTK m. 1463/1'in ikinci cümlesine göre, “aşkın sigortada sigorta bedeli ile sigorta priminin onu karşılayan kısmı indirilir ve tahsil edilmiş fazla primler iade edilir”. Bu durumda, sigorta bedellerinin toplamının, sigorta değerinden fazla olduğu aşan kısım bakımından, prim miktarı tekrar hesaplanacak ve fazla ödenmiş olan primler iade edilecektir⁸¹.

Kısmi sigortada, sigorta edilen menfaatin değerine kadar yapılmış olan sigorta sözleşmeleri, diğer bir ifadeyle sigorta değeri ile sigorta bedeli arasındaki eşitlik sağlanana kadar yapılan sigorta sözleşmeleri geçerli kabul edilecektir⁸². Sigorta değerini aşan kısma ilişkin sözleşmeler ise, aşan kısım bakımından geçersiz sayılacaktır⁸³. Örneğin, 1.000 TL değerindeki ev, farklı tarihlerde A sigorta şirketine 700 TL, B sigorta şirketine 200 TL, C sigorta şirketine 300 TL ve D sigorta şirketine 100 TL bedel üzerinden sigorta ettirilmiş olsun. Söz konusu ev, A ve B sigorta şirketleri ile toplam 900 TL'ye sigorta ettirildiğine göre, sigorta değeri ve bedeli arasında eşitlik henüz sağlanmadığından, A ve B şirketleri ile yapılan sözleşme geçerlidir. C şirketi ile yapılan sigorta sözleşmesi ile

⁸⁰ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 267; BOZER, 1981, s. 101; BOZKURT, s. 218; CAN, 2018, s. 138-139; DOĞANAY, s. 3298; ERİŞ, 2022, s. 784; GÜNAY, s. 193; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 67, 68; KÖROĞLU ÖLMEZ, s. 92; KUBİLAY, s. 10; ULAŞ, s. 193; ULUĞ CİCİM, s. 224; ULUTEKİN, s. 77; ÜNAN, C. II, s. 209; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 188; YENER, s. 541. Kısmi sigortada ilk eksik sigortayı sigorta değerine kadar tamamlamak için yapılan sigortaların toplamının aşkın sigortaya yol açmaması gerektiğine ilişkin bkz. ATAMER, s. 70.

⁸¹ BOZER, 1981, s. 101; TEKİL, Fahiman: “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, Ankara 1998, s. 119; OMAĞ, Zenginleşme, s. 294. Kısmi sigortada aşan kısım nedeniyle geçersiz olan sözleşmeler açısından aşkın sigortaya ilişkin TTK m. 1463 hükmünün uygulanacağına ilişkin bkz. CAN, 2018, s. 137. Kısmi sigortada geçersiz olan aşan kısma karşılık gelen primlerin iade edilmesi gerektiğine ilişkin bkz. BOZKURT, s. 218; KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 68.

⁸² CAN, Sigorta, s. 138; CAN, 2009, s. 161-162; CAN, 2018, s. 137.

⁸³ BAŞBUĞOĞLU, s. 1755-1756; CAN, Sigorta, s. 139; CAN, 2009, s. 162; CAN, 2018, s. 137; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 188.

sigorta bedeli 1.200 TL olmakta, dolayısıyla C ile yapılan sigorta sözleşmesinin sadece 100 TL'lik kısmı geçerli olmaktadır. D şirketi ile yapılan sözleşme ise, sigorta bedeli ve değeri arasında eşitlik sağlandığından geçersiz olacaktır. Bu örnek bakımından A ve B ile yapılan sözleşme geçerli, C ile yapılan sözleşmenin 200 TL'lik aşan kısmı ve D ile yapılan sözleşmenin tamamı geçersiz kabul edilecektir.

Sigorta değeri bakımından, hangi andaki değer esas alınacağına ilişkin TTK'da açık bir hüküm bulunmamaktadır. Oysaki mülga TK m. 1299/2 ilk cümlesinde sigorta değerinin belirlenme anı, *“Tazmini lazım gelen sigorta bedeli, sigorta olunan menfaatin rizikonun gerçekleştiği zamandaki değerine göre tesbit olunur”* şeklinde düzenlenmişti. TTK bakımından sigorta değerinin esas alınacağı zamana ilişkin TTK m. 1461/1'den dolayı da olsa bir yoruma ulaşılmaktadır⁸⁴. Anılan hükmün ikinci cümlesinde geçen *“sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı menfaatin değerini aşsa bile...”* ifadesi, sigorta değerinin rizikonun gerçekleştiği anda tespit edileceğini ifade etmektedir. Nitekim TTK m. 1461'in gerekçesinde, tazminata esas alınacak değer, rizikonun gerçekleştiği andaki değer olduğu belirtilmiştir. Yukarıdaki örnek bakımından rizikonun gerçekleştiği tarihte evin değerinin 1.500 TL olması durumunda, A, B, C ve D sigorta şirketleri ile yapılan sigorta sözleşmesinin tamamı (toplam 1.300 TL) geçerli olacaktır.

B. Sigortacıların Sorumluluk Sırası

TTK m. 1468'in ikinci cümlesine göre, *“o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar”*. Hüküm lafzı olarak yorumlandığında, *“menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar”* ifadesi kullanıldığı için, anılan hükmün ilk sigortadan sonra yapılan sigortalar bakımından uygulanması gerekmektedir⁸⁵. Bu

⁸⁴ ŞENOCAK, Çifte, s. 50; ÜNAN, C. II, 133. Ayrıca bkz. YAZICIOĞLU, s. 554. VVG 78 bakımından bkz. LANGHEID/RIXECKER/LANGHEID VVG § 78 Rn. 6; HK-VVG/MARKO BRAMBACH VVG § 78 Rn. 10; LANGHEID/WANDT/HALBACH VVG § 78 Rn. 8.

⁸⁵ Kısmi sigortada sonraki sigortacıların sözleşmenin yapılış tarihi ile sorumlu olması, kısmi sigorta ile ikincil sigorta sözleşmesini birbirinden ayıran bir farktır. İkincil sigorta sözleşmesi, *“sigortacının zararın, birincil sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan kısmının üstünde kalan belli bir kısmını tazmin etmeyi taahhüt ettiği ve tazminat ödeme yükümlülüğünün, birincil sigorta sözleşmesinde kararlaştırılmış olan sigorta bedellerinin tamamının ödenmiş olmasına (tüketilmesi) bağlandığı sözleşmelerdir”*. Bu tanım için bkz. KÜÇÜK, s. 143. Söz konusu tanım gereği, ikincil sigorta sözleşmesi kapsamında

noktada, hükümde geçen “sonraki sigortacılar” ifadesi tartışılabilir. Zira sonraki sigortacılar ifadesi çoğul bir anlam içerdiğinden, bu ifade ilk sigortadan sonra yapılan en az iki sigortacının bulunması gerektiği şeklinde yorumlanabilir. Ancak kanaatimizce sonraki sigortacılar ifadesi, kısmi sigortada ilk yapılan sigortacıdan sonra, birden fazla sigortacının bulunması gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Şayet ilk sigortadan sonra yapılan sadece tek bir sigorta bulunuyor (tek sigortacı) ve kısmi sigortanın özelliklerini taşıyorsa, bu sigortanın da kısmi sigorta olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Burada sonraki sigortacılar ifadesinin sigortacılarının tarih sırası ile sorumlu olması bakımından önem arz ettiği ifade edilmelidir. Gerçekten kısmi sigortada ilk sigortadan sonra yapılan birden fazla sigortacı bulunuyorsa, sonraki sigortacılar bakımından sorumluluk tarih sırasına göre belirlenecektir⁸⁶.

Kısmi sigortada sonraki sigortacıların sorumluluğu bakımından, TTK m. 1468’de sözleşmenin yapılış tarihinden bahsedildiği için, sözleşmenin kuruluş tarihi esas alınacaktır⁸⁷. Bu durumda sözleşmenin kuruluş tarihi ile sigorta poliçesinde öngörülen tarih farklı ise, sözleşmenin kurulma tarihi belirleyici olacaktır.

tazminat ödeme yükümlülüğünün doğması, birincil sigorta sözleşmesindeki bedelin ödenmesine bağlıdır. Dolayısıyla ikincil sigorta sözleşmesi, birincil sigorta sözleşmesinden önce kurulsa dahi, birincil sigorta sözleşmesindeki bedel ödenmeden, ikinci sigortacıya başvurulamayacaktır. Bkz. KÜÇÜK, s. 171.

⁸⁶ Öğretide Yazıcıoğlu, kısmi sigorta ile menfaatin sigortalanmamış kısmının tamamının tek bir sigortacı tarafından sigortalanması hâlinde bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olma durumunun söz konusu olmayacağını belirtmiştir. Bkz. YAZICIOĞLU, s. 554, dn. 28.

⁸⁷ BOZKURT, s. 218; KARA, Menfaat, s. 199; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 188; SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan: “Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağırlaştırma ve Rizikonun Ağırlaşması Halinde Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Külfeti”, Sigorta Hukuku Sempozyumları (Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu: 1-2 Aralık 2017 İstanbul/Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018 Bursa), Ünan, Samim/Yazıcıoğlu, Emine (Editörler), İstanbul 2018, s. 65. “Bu sigorta tarihinde, sonraki sigortacıların sorumluluğu ilk sigortacı tarafından temin edilen sigorta menfaat değerini aşan kısım için söz konusu olmakta, bir başka anlatımla sigorta olunan menfaatin toplam değeri, her bir sigorta ilişkisine konu sigorta bedelinden fazla ve tüm sigorta bedellerine eşit bulunmakla sigorta ettirenin sigorta sözleşmelerinin başlangıç tarihlerine göre sırasıyla sigortacılarına başvurusu ve kısım kısım sigorta kuvertürüne aldıracağı menfaatin maruz kaldığı zararının tazminini istemesi gerekmektedir” Y. 11 HD, T. 29.12.2005, E. 2006/2009, K. 2007/6880 (Battider, C. 24, S. 2, 2007, s. 562).

C. Sigortacıların Sorumlu Olduğu Miktarın Hesaplanması

1. Kısmi Sigortanın Aşkın Sigorta Olması Durumunda

Kısmi sigortanın aşkın sigorta olması hâlinde, TTK m. 1468'de geçen, "o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar" ifadesi, karışıklığa neden olmaktadır. Zira kısmi sigortada ilk sigorta eksik sigorta şeklinde olacağından, ilk sigortacının sorumlu olduğu miktar eksik sigortanın düzenlendiği TTK m. 1462'ye göre hesaplanacaktır. Sonraki sigortacılar ise, sözleşmenin yapılış tarihi itibarıyla sorumlu olacaklardır⁸⁸.

Örneğin, S1 kişisi, 3.000 TL değerindeki evini, A sigorta şirketine 1.000 TL; B sigorta şirketine 1.200 TL ve C sigorta şirketine 1.800 TL ile sigorta ettirmiş olsun. Söz konusu sigortanın kısmi sigorta olarak nitelendirilmesi hâlinde, öncelikle menfaatin değerine kadar yapılan sigortalar geçerli olacak, menfaat değerini aşan kısım (aşkın sigorta) geçersiz olacaktır. Bu durumda C şirketi ile yapılan sigorta sözleşmesinde 800 TL'lik kısım geçerli; 1.000 TL'lik kısım ise geçersiz olarak kabul edilecektir⁸⁹. Yukarıdaki örneğe göre, TTK m. 1468/1'in ikinci cümlesi lafzı olarak yorumlandığında, riziko sonucu oluşacak tam hasar veya 600 TL'lik kısmi hasara göre söz konusu hesaplama şu şekilde yapılacaktır;

	Tam Hasar Durumunda	600 TL'lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*3.000=1.000 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*600=200 TL
B	Geri kalan zarar miktarı 2.000 TL'dir. Sözleşmenin yapılış tarihi sırasına göre, B sorumlu olacaktır. B'nin sigorta bedeli 1.200 TL olduğundan, B, 1.200 TL ile sorumludur	Geri kalan zarar 400 TL olduğundan, sözleşmenin yapılış tarihi sırasına göre B 400 TL ile sorumludur
C	A ile B şirketinin sorumlu olduğu miktar toplam 2.200 TL'dir. Geri kalan 800 TL'lik kısım için C sorumludur. C'nin sorumlu olduğu miktar 800 TL'dir	Toplam zarar miktarı A ile B tarafından karşılandığından, C'nin sorumluluğu bulunmamaktadır

Kısmi sigorta ile aşkın sigortaya sebebiyet verilmesi durumunda, sigortacıların sorumlu olduğu miktar TTK m. 1468/1'in ikinci cümlesinin lafzı dikkate alındığında, yukarıdaki şekilde hesaplanacaktır. Ancak bu şekilde hesaplama yapılması durumunda B sigorta şirketi bakımından

⁸⁸ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 267; ÜNAN, C. II, s. 185; ÜNAN, Sempozyum, s. 125, 147; YAZICIOĞLU/ŞEKER ÖĞÜZ, s. 188; YILDIRIM, s. 155.

⁸⁹ Benzer örnek için bkz. ÜNAN, C. II, 210; ÜNAN, Sempozyum, s. 125-126.

prim-riziko dengesine ve hakkaniyete aykırı bir durum ortaya çıkmaktadır. Gerçekten ikinci yorum gereği kısmi hasar hâlinde, B şirketi 3.000 TL değerindeki evi, 1.200 TL ile sigorta ettirmiş ve prim borcunu bu bedele göre tahsil etmiştir. Bu durumda B'nin 600 TL'lik kısmi hasarda ödemesi gereken miktar, eksik sigorta hesaplaması dikkate alınarak, 240 TL olması gerekmektedir. Ancak yukarıdaki şekilde hesaplama yapıldığında, B şirketi 400 TL ile sorumlu tutularak, menfaatler dengesine aykırılık söz konusu olmaktadır. Ayrıca kısmi hasarın 1.500 TL olduğu varsayıldığında, yukarıdaki hesaplama gereğince A şirketi 500 TL, B şirketi ise 1.000 TL ile sorumlu olacaktır. S1'in, 3.000 TL değerindeki evi, B şirketine 1.200 TL bedel üzerinden sigorta ettirdiği dikkate alındığında, B şirketinin 1.500 TL'lik hasar için 1.000 TL ile sorumlu tutulması isabetli görünmemektedir. Keza C şirketi bakımından, sözleşme 800 TL'lik kısım bakımından geçerli olmakta, fakat yukarıdaki hesaplama gereğince C şirketi zarardan sorumlu tutulmamaktadır.

Kanaatimizce kısmi sigortanın yapılması sonucu, aşkın sigorta meydana gelmişse, sigortacıların sorumlu olduğu miktarın hesaplanmasında, sigorta değerine kadar olan kısım bakımından eksik sigortaya ilişkin oranlama yapılmalı, zararın karşılanmayan kısım bakımından ise, sonraki sigortacılar sorumlu tutulmalıdır. Diğer bir ifadeyle, TTK m. 1468/1'in ikinci cümlesini oluşturan *"Bu takdirde, o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar"* ifadesinin, menfaati aşan kısım bakımından uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla kısmi sigorta ile aşkın sigorta meydana gelmişse, menfaat değerine kadar olan kısım bakımından eksik sigortaya ilişkin hüküm gereğince oranlama yapılmalı; aşan kısım bakımından ise, sigortacılar tarih sırası ile önceki sigortacılar ile karşılanamayan zarardan, geçerli olan sigorta bedeline kadar, sorumlu tutulmalıdır. Buna göre yukarıdaki örnekte, sigortacıların sorumlu olduğu miktar şu şekilde hesaplanmalıdır⁹⁰.

⁹⁰ BAŞBUĞOĞLU, s. 1756; DOĞANAY, s. 3298; ULUTEKİN, s. 77. Öğretide Ünan tarafından kısmi sigortaya ilişkin iki örnek verilmiştir. İlk örnekte, 100 TL değerindeki malvarlığı unsuru A şirketine 60 TL, daha sonra B şirketine 100 TL bedel üzerinden sigorta ettirilmiştir. 80 TL'lik kısmi hasar durumunda, A şirketi $(60/100 \times 80)$ 48 TL, B şirketi ise $80 - 48 = 32$ TL ile sorumlu olacaktır. İkinci örnekte ise, 100 TL değerindeki malvarlığı unsuru ilk önce 60 TL, ikinci olarak 30 TL ve üçüncü olarak 50 TL bedel üzerinden sigorta ettirilmiştir. 80 TL'lik kısmi hasar hâlinde, ilk sigortacı 48 TL, ikinci

	Tam Hasar Durumunda	600 TL'lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*3.000=1.000 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı 1.000*600/3.000=200 TL
B	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*3.000=1.200 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı 1.200*600/3.000=240 TL
C	Geri kalan zarar miktarı 800 TL'dir. Sözleşmenin yapılma tarihi sırasına göre C, 800 TL ile sorumludur	Geri kalan zarar miktarı 160 TL olduğundan, sözleşmenin yapılma tarihi sırasına göre C, 160 TL ile sorumludur

Sonuç olarak kısmi sigorta ile aşkın sigortanın ortaya çıkması hâlinde, sigortacıların sorumluluğunun hesaplanmasında, öncelikle sigorta konusu menfaatin değerine kadar olan kısım bakımından eksik sigortanın düzenlendiği TTK m. 1462'ye göre oranlama yapılması gerekmektedir. Sigorta konusu menfaat değerinin aşıldığı durumda ise, zararın geri kalan miktarı için, sonraki sigortacılar, geçerli olan sigorta bedeline kadar, sözleşmenin kuruluş tarihi itibarıyla sırasıyla sorumlu olmalıdır.

2. Kısmi Sigortanın Eksik Sigorta Olması Durumunda

Kısmi sigorta durumunda sigorta bedellerinin toplamı, sigorta değerini aşmıyorsa, diğer bir ifadeyle eksik sigorta söz konusu ise, sigortacıların sorumluluğu eksik sigortaya ilişkin TTK m. 1462'ye göre hesaplanacaktır. Anılan hüküm gereğince, her bir sigortacı, "sigorta bedelinin sigorta değerine olan oranına göre" tazminat ödeyecektir. Örneğin, S1 kişisi, 3.000 TL değerindeki evini, farklı tarihlerde, A sigorta şirketine 1.000 TL; B sigorta şirketine 1.200 TL ve C sigorta şirketine 500 TL bedel üzerinden sigorta ettirmiş olsun. Bu örnekte, sigorta bedellerinin toplamı, sigorta değerinin altında olduğundan eksik sigorta söz konusudur. Kısmi

sigortacı 24 TL ve üçüncü sigortacı 8 TL ile sorumlu olacaktır. Görüldüğü üzere yazar ilk örnekte, A şirketinin sorumlu olduğu miktarı hesaplarken öncelikle eksik sigortayı uygulamış, devamında zararın A şirketiyle karşılanmamış olan kısmı bakımından B şirketi sorumlu tutmuştur. İkinci örnek bakımından ise, ilk yapılan sigorta ile ikinci yapılan sigorta bakımından, sigortacının sorumlu olduğu miktarın hesaplanmasında eksik sigorta hükümlerini uygulamış, üçüncü sigortacıyı ise, zararın karşılanmayan kısmı ile sorumlu tutmuştur. Bkz. ÜNAN, Sempozyum, s. 125-126. Ayrıca yazar haklı olarak, ilk sigortacının eksik sigorta hükmüne göre sorumlu olacağını, ancak sonraki sigortacılar bakımından sözleşme tarihine göre sorumluluğunun nasıl olacağını belirsiz olduğunu ifade etmiştir. Bkz. ÜNAN, C. II, s. 210.

sigortanın eksik sigorta olarak yapılması durumunda, tam hasar veya 600 TL'lik kısmi hasara göre, hesaplama şu şekilde olacaktır⁹¹;

	Tam Hasar Durumunda	600 TL'lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*3.000=1.000 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*600=200 TL
B	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*3.000=1.200 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*600=240 TL
C	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=500/3.000*3.000=500 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=500/3.000*600=100 TL

Kısmi sigortanın aşkın sigorta olması başlığı altında belirtildiği üzere, sonraki sigortacıların sorumluluğunun tarih sırasıyla olması durumu, kısmi sigortanın aşkın sigorta şeklinde yapılması hâlinde geçerlidir. Ayrıca sonraki sigortacıların tarih itibarıyla sorumlu olarak kabul edilmesi durumunda, B şirketinin kısmi hasar hâlinde dahi, sigorta bedeline kadar sorumlu tutulma ihtimali bulunmaktadır. Gerçekten yukarıdaki örnekte kısmi hasarın 2.100 TL olduğu kabul edildiğinde, A şirketi (1.000/3.000*2.100)= 700 TL ile; sonraki sigortacı B şirketi ise, geri kalan 1.400 TL'lik zararın, sigorta bedeline kadar olan 1.200 TL'nin tamamından; C ise geri kalan 200 TL'den sorumlu olacaktır. Bu durumda B şirketinin kısmi hasar hâlinde, 1.200 TL'lik sigorta bedelinin

⁹¹ Yargıtay tarafından verilen bir kararda mülga TK m. 1285'te yer alan "Bu takdirde o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar değer bakiyesinden dolayı mukavelelerin tarihleri sırasıyla mesul olurlar" ifadesinin (TTK m. 1468'in ikinci cümlesi), sigorta bedellerinin, sigorta değerini aşması hâlinde uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla kısmi sigortanın eksik sigorta olması hâlinde, anılan hüküm uygulama alanı bulamayacaktır. "...Davalı sigorta şirketleri aynı menfaati, aynı rizikoya karşı fakat değişik tarihlerde sigorta etmiş olmaları itibarıyla kısmî (kısım kısım sigorta) mevcut ise de, (II-Birden çok sigorta) başlığı altındaki TTK. nun 1285, 1286, 1287 nci maddelerinde müşterek sigorta veya çifte sigorta yapılmış olması halinde ödeme sorumluluğunun nasıl tesbit edileceğinin genel nitelikteki 1285 nci maddesinde gösterilmiş olmasına, 1287 nci maddede (sonradan sigorta eden sigortacılar değer bakiyesinden dolayı mukavelelerinin tarihleri sırasıyla mes'ul olurlar) ifadesi mevcut ise de, bu hükmün, sigortalarda toplam bedelinin sigorta edilen menfaatin değerini aşması halinde uygulanmasının gerekmesine, olayımızda ise TTK. nun 1299 uncu maddesi gözönünde tutulup, toplam sigorta bedelleri ve rizikonun gerçekleştiği tarihteki değerlerine göre proporsiyon uygulanıp ödenmesi gerekli tazminat miktarı saptandıktan sonra, sigorta şirketlerinin her birinin sigorta bedellerinin toplamına nazaran sigorta ettiği bedel nispetindeki sorumluluk miktarı isabetli şekilde hesap ve tesbit edilerek hüküm tesis edilmiş..." Y. 11. HD, 30.01.1981, E. 6097, K. 431 (ERİŞ, 1990, s. 1142).

tamamından sorumlu tutulması, sigorta ettiren ve sigortacı arasındaki menfaatler dengesine aykırı olduğu gibi, sigortanın amacına da aykırıdır.

3. Kısmi Sigortada Sigorta Bedelinin Sigorta Değerine Eşit Olması Durumunda

Kısmi sigortada sigorta bedellerinin toplamı sigorta değerine eşitse, tam hasar durumunda sigortacıların sorumlu olduğu miktar, sigorta sözleşmesinde gösterilen bedel olacaktır. Kısmi hasar hâlinde ise, eksik sigortada olduğu şekilde oranlama yapılacaktır. Örneğin, S1 kişisi, 3.000 TL değerindeki evini, farklı tarihlerde, A sigorta şirketine 1.000 TL; B sigorta şirketine 1.200 TL ve C sigorta şirketine 800 TL bedel üzerinden sigorta ettirmiş olsun. Tam hasar veya 600 TL'lik kısmi hasara göre söz konusu hesaplama şu şekilde olacaktır⁹²;

	Tam Hasar Durumunda	600 TL'lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*3.000=1.000 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/3.000*600=200 TL
B	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*3.000=1.200 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*600=240 TL
C	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=800/3.000*3.000=800 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=800/3.000*600=160 TL

Bu örnekte ilk sigortacı bakımından eksik sigortaya göre oranlama yapılacaktır. Ancak kısmi sigortanın aşkın veya eksik sigorta şeklinde yapılması durumunda olduğu gibi, sonraki sigortacıların, ilk sigortacının sorumlu tutulduğu miktar sonucunda geri kalan zarardan tarih sırasına göre sorumlu olması geçerli olmayacak, sonraki sigortacılar bakımından da eksik sigortaya ilişkin bir oranlama yapılacaktır.

⁹² Öğretide kısmi sigortada sigortacının sorumlu olduğu miktarın hesaplanması bakımından sigorta bedeli ile sigorta değerinin eşit olduğu bir örnek verilmiştir. Bu örneğe göre, 100.000 TL değerindeki iş makinesi, farklı tarihlerde 50.000 TL'ye A şirketine, 25.000 TL'ye B şirketine ve 25.000 TL'ye C şirketine sigorta ettirilmiştir. Tam hasar hâlinde sigortacılar kendi sigorta bedeli kadar sorumlu olacaklardır. 75.000 TL'lik kısmi hasar durumunda ise, A ve B şirketleri zararı karşılayacak, C şirketi ise, bu zarar için herhangi bir ödeme yapmayacaktır. Bkz. ÖZDAMAR/DOĞAN, s. 105. Kanaatimizce bu örnekte kısmi hasara ilişkin sigortacıların sorumlu olduğu miktar, eksik sigorta hükmüne göre hesaplama yapılarak tespit edilmeliydi. Şöyle ki 75.000 TL'lik hasar durumunda, A şirketi 37.500 TL, B şirketi 18.750 TL, C şirketi ise 18.750 TL'den sorumlu olmalıydı.

VI. KISMİ SİGORTAYA İLİŞKİN ÖZEL HÂLLER

A. Takseli Sigorta Yapılması Hâlinde

Takseli sigortanın düzenlendiği TTK m. 1464/1'e göre, *"Taraflar sözleşme ile sigorta değerini belirli bir para olarak belirlemişlerse, bu para, taraflar arasında, sigorta değeri için esas olunur."* Bu hüküm gereğince, taraflar takseli sigorta yapmışlarsa, takseli değer sigorta değeri olarak kabul edilmelidir. Kısmi sigortada ilk sigorta eksik sigorta olacağından, ilk sigorta bedelinin takseli değer altında olması gerekmektedir. Örneğin, gerçek değeri 3.000 TL olan ev bakımından, taraflar evin değerini 2.500 TL (takseli değer) olarak belirlemiş ve sigorta ettiren, farklı tarihlerde A şirketine 2.750 TL; B şirketine ise 250 TL bedel üzerinden sigorta ettirmiş olsun. Bu durumda A şirketine yapılan sigorta, sigorta değerini aştığından, eksik sigortadan bahsedilemeyecek ve kısmi sigorta yerine, çifte sigorta söz konusu olacaktır⁹³.

Sigorta ettirenin ilk sigortacı ile yapmış olduğu takseli sigorta, sadece o sigortacıyı bağlayacak, sonraki yapılan sigortalar açısından bir etki doğurmayacaktır⁹⁴. Bu durumda ilk yapılan sigorta bakımından takseli değer, sigorta değerinden düşük ise, sigorta ettiren takseli değer ile gerçek değer arasındaki farkı başka bir sigortacı ile kısmi sigorta olarak sigorta ettirebilecektir⁹⁵. Kısmi sigortada, bazı sigortacılar bakımından takseli değer üzerinden sigorta yapılmış; bazıları bakımından ise, gerçek değer üzerinden sigorta yapılmış olabilir. Yukarıda verilen örnek bakımından A şirketi ile takseli değer üzerinden, B şirketi ile gerçek değeri üzerinden (3.000 TL) sigorta yapılmış olsaydı, durum iki sigorta şirketi bakımından farklılık arz edecekti. Keza A şirketi bakımından takseli sigorta değerini aşan bir sigorta bulunmakta, dolayısıyla çifte sigorta söz konusu olmaktadır. B sigorta şirketi bakımından ise, gerçek değeri üzerinden sigorta ettirilmiş bir sigorta söz konusu olmakta ve kısmi sigorta bulunmaktadır. Dolayısıyla ilk sigortacı ile takseli değer, sonraki sigortacılar bakımından ise gerçek değer üzerinden sigorta yapılmışsa, söz konusu sigortanın çifte sigorta veya kısmi sigorta olduğu kolaylıkla anlaşılacaktır. Öğretide çifte sigorta açısından gerçek

⁹³ ŞENOCAK, Çifte, s. 50. Ayrıca bkz. ŞENOCAK, Kemal: "Takseli Sigorta", Batider, C. 25, S. 2, 2009, s. 202.

⁹⁴ ŞENOCAK, Takse, s. 197.

⁹⁵ ŞENOCAK, Takse, s. 197.

değer ile takseli değer farklı olduğu bu durumlarda, en yüksek değer esas alınması gerektiği ifade edilmiştir⁹⁶. Bu görüşe göre, yukarıdaki örnekte esas alınması gereken değer, evin gerçek değeri olan 3.000 TL olacak, A şirketi ile yapılan sigorta eksik sigorta olduğu için, kısmi sigortanın mevcut olduğu kabul edilecektir.

Takseli sigorta değerinin, gerçek değerden fazla olması ihtimalinde, en yüksek değer olan takseli sigorta değeri esas alınacaktır. Yukarıdaki örnek bakımından evin takseli değeri ile gerçek değerinin yer değiştirmiş olduğu durumda (evin gerçek değeri 2.500 TL, takseli değeri 3.000 TL) en yüksek değer olan takseli değer dikkate alınacaktır.

Kısmi sigortada, sigortacıların her biri için takseli sigorta değeri belirlenmişse, bu durumda takseli sigorta değerlerinden en yüksek olanı dikkate alınacaktır⁹⁷. Yukarıdaki örnek bakımından A şirketi ile takseli değer 2.500 TL, B şirketi ile takseli değer olarak 4.000 TL belirlenseydi, en yüksek değer olan takseli değer (4.000 TL) dikkate alınacaktır. Bu durumda A şirketi ile yapılan sigorta eksik sigorta niteliğinde olacak ve yapılan sigorta kısmi sigorta olarak kabul edilecekti. B şirketi ile yapılan takseli sigortada, takseli değer 2.000 TL olarak belirlenmiş olsaydı, en yüksek değer, A şirketi ile yapılan takseli değer olan 2.500 TL olacak ve A şirketine menfaatin tamamı sigorta ettirildiğinden, yapılan sigorta kısmi sigorta olarak değil; çifte sigorta olarak belirlenecekti.

B. İlk Tehlike Sigortasının Yapılması Hâlinde

İlk tehlike sigortası, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda oluşacak hasarın, TTK m. 1462'de öngörülen oran kuralı uygulanmaksızın, sigorta bedeli ile sınırlı olmak şartıyla hasarın tamamının karşılandığı sigorta olarak tanımlanmaktadır⁹⁸. Eksik sigortaya ilişkin TTK m. 1462'de öngörülen "*aksine sözleşme yoksa*" ibaresinden, ilk tehlike sigortasının

⁹⁶ ŞENOCAK, Çifte, s. 52-53; ŞENOCAK, Takse, s. 202-203. Birden çok sigorta bakımından Alman hukukunda bu yönde bkz. LANGHEID/RIXECKER/LANGHEID VVG § 78 Rn. 6; BRUCK/MÖLLER/SCHNEPP § 78 Rn. 25; PRÖLSS/MARTIN/ARMBRÜSTER VVG § 78 Rn. 12. En yüksek değer dikkate alınmasının nedeni, sigorta ettirenin ancak bu değer üzerinde tazminat alması hâlinde zenginleşme yasağının söz konusu olmasıdır. Bkz. LANGHEID/RIXECKER/LANGHEID VVG § 78 Rn. 6.

⁹⁷ ŞENOCAK, Çifte, s. 53.

⁹⁸ ATABEK, Reşat: "İlk Riziko Sigortası", Batider, C. 1, S. 3, 1962, s. 323; ŞENOCAK, Çifte, s. 73; YAZICIOĞLU, s. 546.

yapılabileceği anlaşılmaktadır⁹⁹. Kısmi sigortada ilk tehlike sigortası yapılmış ise, oran kuralı uygulanmayacak ve ilk sigortacının sorumluluğu sigorta bedeli ile sınırlı olacaktır¹⁰⁰. Örneğin, S1 kişisi, 3.000 TL değerindeki evini, A şirketine ilk tehlike sigortası olarak 1.000 TL; B sigorta şirketine 1.200 TL ve C sigorta şirketine 1.800 TL bedel üzerinden sigorta ettirmiş olsun¹⁰¹. Tam hasar veya 2.500 TL'lik kısmi hasar hâlinde, sorumluluk miktarı şu şekilde olacaktır;

	Tam Hasar Durumunda	2500 TL'lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Oranlama yapılmaksızın A, 1.000 TL ile sorumludur	Oranlama yapılmaksızın A 1.000 TL ile sorumludur
B	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*3.000=1.200 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.200/3.000*2.500=1.000 TL
C	Geri kalan zarar miktarı 800 TL'dir. Sözleşmenin yapılma tarihi sırasına göre, C 800 TL ile sorumludur	Geri kalan zarar miktarı 500 TL olduğundan, sözleşmenin yapılma tarihi sırasına göre C, 500 TL ile sorumludur

Görüldüğü üzere ilk tehlike sigortasının söz konusu olduğu durumlarda, eksik sigortaya ilişkin oran kuralı uygulanmamakta ve sigortacılar sigorta bedeline kadar sorumlu olmaktadır. Kısmi sigorta ile ilk tehlike sigortasını birbirinden ayıran unsur, kısmi sigortada oran kuralının uygulanmasının mümkün olmasıdır¹⁰². Yukarıdaki hesaplamada A ve B şirketi açısından eksik sigorta hükmüne göre oranlama yapılmıştır. C şirketi bakımından aşkın sigorta söz konusu olduğundan, TTK m. 1468/1'in ikinci cümlesi gereğince, C şirketi sözleşmenin yapılmış tarihi sıralamasına göre, sigorta bedeline kadar sorumlu tutulmuştur.

C. Aynı Günde Yapılmış Olan Sigortalar

TTK m. 1468'in son cümlesine göre, "Aynı günde yapılmış olan sözleşmeler, aynı anda yapılmış sayılır". Kısmi sigortaya ilişkin sonraki sigortacıların sorumluluğunun sözleşme yapılmış tarihi itibarıyla tespit edildiği göz önüne alındığında, aynı günde yapılmış olan sözleşmeler

⁹⁹ YAZICIOĞLU, s. 546. Ayrıca bkz. TEKİL, s. 118.

¹⁰⁰ YAZICIOĞLU, s. 555.

¹⁰¹ ÜNAN, Sempozyum, s. 126.

¹⁰² YAZICIOĞLU, s. 555.

bakımından sorumluluğun tespitinde bir belirsizlik ortaya çıkmaktadır¹⁰³. Öğretide bir görüş bu durumda kanun koyucunun TTK m. 1466'da düzenlenen müşterek sigortada geçen "*aynı zamanda*" yapılmış olan sözleşmelere atıf yaptığını ve müşterek sigorta hükümlerinin uygulanması istediğini belirtmiştir¹⁰⁴. Kanaatimizce de aynı günde yapılmış olan sigorta sözleşmeleri bakımından, müşterek sigorta hükümleri uygulanmalı ve TTK m. 1466/1'in son cümlesine göre, "*sigortacılardan her biri sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu*" olmalıdır.

Kısmi sigorta bakımından birden çok sigorta kapsamında, iki sigorta aynı günde; diğer bir sigorta ise farklı günde yapılmış olabilir. Diğer bir ifadeyle birden çok sigorta sözleşmesi içerisinde aynı ve farklı tarihlerde yapılan sözleşmeler söz konusu olabilir. Böyle bir durumda, farklı tarihlerde yapılmış olan sigortalar bulunduğundan, kısmi sigorta söz konusu olacak ve aynı tarihlerde yapılan sigortaların bulunması, sigortanın kısmi sigorta niteliğini etkilemeyecektir¹⁰⁵. Sigortacının sorumlu olduğu miktar, aynı günde yapılmış olan sigortalar bakımından müşterek sigortaya ilişkin hükme; diğer sigorta veya sigortalar bakımından ise kısmi sigortaya ilişkin hükme göre belirlenecektir¹⁰⁶. Örneğin, 2.000 TL değerindeki ev, A şirketine 01.01.2024 tarihinde 1.000 TL bedelli, 03.01.2024 tarihinde ise B şirketine 750 TL; aynı tarihte C şirketine 500 TL bedel üzerinden sigorta edilmiş olsun. Bu örnekte ilk sigorta eksik sigorta olduğundan, kısmi sigorta bulunmaktadır. Ancak söz konusu menfaat, B ile C şirketine aynı gün içerisinde sigortalanmış olduğundan, TTK m. 1468'in son cümlesi gereğince aynı anda sigortalanmış kabul edilecektir. Hâl böyle olunca B ve C sigortacılarının sorumlu olduğu miktarın hesaplanması bakımından müşterek sigortaya

¹⁰³ ŞENOCAK, Çifte, s. 71.

¹⁰⁴ ŞENOCAK, Çifte, s. 71. CAN, kısmi sigortada aşkın sigortaya yol açan sözleşmenin tek bir sözleşmeden değil de, birden fazla sözleşmeden oluşabileceğini; bu durumda müşterek sigortaya ilişkin hükümlerin uygulanabileceğini belirtmiştir. Bkz. CAN, Sigorta, s. 140-141; CAN, 2009, s. 163. Aynı tarihte yapılan birden çok sigorta bakımından, sigortacılardan her birinin sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olacağına ilişkin bkz. KAYIHAN/GÜNERGÖK, s. 68. Yazarlar devamında vermiş oldukları örnek bakımından, sigortacıların sorumluluğunda müşterek sigortaya ilişkin oranlamayı esas almışlardır.

¹⁰⁵ SAYHAN, s. 181.

¹⁰⁶ Buna ilişkin örnek için bkz. ŞENOCAK, Çifte, s. 71-72.

ilişkin TTK m. 1466/1 hükmü uygulanacaktır¹⁰⁷. Anılan hükme göre, “sigortacılardan her biri, sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu” olacaktır. Yukarıdaki örnek bakımından, rizikonun gerçekleşmesi sonucu tam hasar veya 1.500 TL’lik kısmi hasar meydana gelmesi durumunda, sigortacıların sorumlu olduğu miktar şu şekilde olacaktır;

	Tam Hasar Durumunda	1.500 TL’lik Kısmi Hasar Durumunda
A	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı=1.000/2.000*2000=1.000 TL	Sigorta bedeli/Sigorta değeri*Hasar miktarı= 1.500*1.000/2.000=750 TL
B	Yapılan sigorta bedeli/Toplam sigorta bedeli (B ve C toplam=1.250 TL)*Geri kalan zararın miktarı=750/1250*1000= 600 TL	Yapılan sigorta bedeli/Toplam sigorta bedeli (B ve C toplam=1.250 TL)*Geri kalan zararın miktarı=750/1.250*750= 450 TL
C	Yapılan sigorta bedeli/Toplam sigorta bedeli*Geri kalan zararın miktarı=500/1250*1000= 400 TL	Yapılan sigorta bedeli/Toplam sigorta bedeli*Geri kalan zararın miktarı = 500/1.250*750= 300 TL

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Birden çok sigorta türleri olarak müşterek, çifte veya kısmi sigortanın, 865 sayılı TK’dan itibaren aynı şekilde düzenlenmesi isabetli olmamıştır. Zira hem Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu hem de Avrupa Sigorta Sözleşmeleri İlkeleri’nde birden çok sigorta başlığı altında genel bir düzenleme yapılmıştır. Sigorta ettirenin yapmış olduğu sigortanın, birden çok sigortanın hangi sigorta türüne girdiği kolayca tespit edilebilmelidir. Ancak TTK hükümlerine bakıldığında, birden çok sigorta türlerini belirlemek bir yana, sigorta türleri arasındaki ayrımı yapmak bile zor gözükmektedir. Kısmi sigorta özelinde, TTK m. 1468/1’in ikinci cümlesi, sigortacının sorumluluğu bakımından farklı şekillerde yorumlanabilecek bir düzenleme içermektedir. Anılan hükmün üçüncü cümlesinde belirtilen aynı günde yapılan sözleşmeler bakımından aynı zamanda yapılır ifadesi, bir belirsizlik içermektedir. Bu nedenle çalışmanın konusunu oluşturan kısmi sigortaya ilişkin hükümlerin ve genel olarak, birden çok sigortaya ilişkin hükümlerin genel bir başlık altında düzenlenmesi daha isabetli olurdu.

¹⁰⁷ Benzer örnek için bkz. CAN, Sigorta, s. 139-140.

2. Kısmi sigortanın düzenlendiği TTK m. 1468, birden çok sigortaya ilişkin genel hükmün düzenlendiği 1465/1 ile birlikte değerlendirilmelidir. Anılan hükümler gereğince, kısmi sigortanın söz konusu olabilmesi için, sigorta ettirenin, aynı menfaati, aynı rizikoya karşı, farklı tarihlerde, ilk sigorta eksik sigorta olacak şekilde, birlikte hareket etme iradesi bulunmayan birden fazla sigortacıya sigorta ettirmiş olması gerekmektedir. Kısmi sigortanın farklı tarihlerde yapılması ve sigortacıların birlikte hareket etme iradesinin bulunmaması, kısmi sigorta ile müşterek sigortayı birbirinden ayırt eden özelliklerindedir. Kısmi sigortada ilk sigorta sözleşmesinin eksik sigorta şeklinde yapılması ise, kısmi ve çifte sigortayı birbirinden ayırmaktadır.

3. Kısmi sigortada birden fazla sigorta sözleşmesinin aynı süre içerisinde yapılmasından kasıt, rizikonun gerçekleştiği anda, sigorta korumasının gerçekleştiği bir zaman diliminin, yani bir kesişmenin mevcut olmasıdır. Birden fazla sigortanın aynı zamanda yapılmasıyla, sigorta sözleşmelerinin aynı anda akdedilmesi ifade edilmektedir. Aynı andan anlaşılması gereken ise, aynı günde yapılmış olan sözleşmelerdir. Kısmi ve müşterek sigorta ayırımında, sigorta sözleşmesinin kurulduğu an belirleyici olmaktadır. Kısmi sigorta bakımından, sigorta başlangıç ve bitiş tarihleri aynı olabileceği gibi, farklı tarihler de olabilir.

4. Kısmi sigortada, sigortacının sorumlu oldukları miktarın hesaplanmasında, öncelikle sigorta konusu menfaatin değerine kadar olan kısım bakımından, eksik sigortanın düzenlendiği TTK m. 1462'ye göre bir oranlama yapılmalıdır. Bu tutar belirlendikten sonra, zarar bakımından geri kalan değer, sonraki sigortacılar ile yapılan sigorta sözleşmesinin yapılış tarihi esas alınarak belirlenmelidir. TTK m. 1468/1'in ikinci cümlesinde belirtilen *"Bu takdirde, o menfaati sonradan sigorta eden sigortacılar, bakiyeden dolayı sözleşmenin yapılış tarihleri sırasıyla sorumlu olurlar"* ifadesi, kısmi sigortada aşkın sigortanın söz konusu olduğu hâllerde uygulanmalıdır. Taraflar arasında takseli sigorta söz konusu olduğunda, takseli değer esas alınmalı; birden fazla sigorta içerisinde takseli değer ve sigorta değeri bulunuyorsa, en yüksek değer sigorta değeri olarak kabul edilmelidir. Kısmi sigortada, ilk tehlike rizikosu yapılmışsa, ilk sigortacı bakımından eksik sigortaya ilişkin oranlama yapılmamalı ve ilk sigortacı, sigorta bedeli ile sınırlı olmak şartıyla sorumlu tutulmalıdır. Birden çok sigorta içerisinde aynı ve farklı tarihlerde yapılmış olan sigorta sözleşmesi bulunuyorsa, söz konusu

sigorta, kısmi sigorta olarak kabul edilmelidir. Bu durumda aynı tarihte yapılmış olan sigortalar bakımından sigortacıların sorumlu olduğu miktar, müşterek sigortaya ilişkin TTK m. 1466/1'in son cümlesine göre hesaplanmalıdır.

KAYNAKÇA

AMASYA, Serap: Sorumluluk Sigortalarında Birden Çok Sigorta, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar - Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 153-205.

ARSEVEN, Haydar: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1991.

ATABEK, Reşat: "İlk Riziko Sigortası", Batider, C. 1, S. 3, 1962, s. 320-336 (İlk Riziko).

ATABEK, Reşat: Kredi Sigortası, Ankara 1956 (Kredi).

ATABEK, Reşat: Sigorta Hukuku, İstanbul 1950 (Sigorta).

ATAMER, Kerim: Yeni "Türk Ticaret Kanunu Uyarınca "Zarar Sigortalarına"na Giriş", Batider, C. 27, S.1, s. 21-106.

AYHAN, Rıza/**ÇAĞLAR**, Hayrettin/**ÖZDAMAR**, Mehmet: Sigorta Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, Ankara 2023.

BAŞBUĞOĞLU, Tarık: Uygulamalı Türk Ticaret Kanunu, Açıklamalar-İçtihatlar, C. 2, Deniz Ticareti-Sigorta Hukuku, Ankara 1988.

BECKMANN, Roland Michael/**MATUSCHKE-BECKMANN**, Anne-marie (Hrsg.): Versicherungsrechts - Handbuch, 3. Aufl. München 2015.

BOZER, Ali, Sigorta Hukuku, Ankara 1965 (1965).

BOZER, Ali: Sigorta Hukuku, Ankara 1981 (1981).

BOZKURT, Tamer: Sigorta Hukuku, 12. Baskı, İstanbul 2021.

BRUCK, Ernst/**MÖLLER**, Hans (Hrsg.) Versicherungsvertragsgesetz Großkommentar, Band 3 §§ 74-99, 9. Aufl., Verlag De Gruyter, Berlin 2009.

CAN, Mertol: Birden Çok Sigorta, Ankara 2004 (Sigorta).

CAN, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), 3. Bası, Ankara 2009 (2009).

CAN, Mertol: Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), C. I, Ankara 2018 (2018).

DENİZ, Uğur: Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu, Ankara 2022.

DOĞAN, Burak/**AZİZAĞAOĞLU**, Hasan Tahsin: "Zarar Sigortalarına İlişkin Hileli Sigorta Taleplerinin İngiliz Hukuku Nazarında

Değerlendirilmesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 1, 2022, s. 426-480.

DOĞANAY, İsmail: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. 3, 4. Baskı, İstanbul 2004.

ERİŞ, Gönen: Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, Deniz Ticareti ve Sigorta, C. III, Ankara 1990.

ERİŞ, Gönen: Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Sigorta Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2022 (2022).

GÜNAY, Barış: Sigorta Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2023.

HİRŞ, Ernst: Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948.

KARA, Etem: Sigortalanabilir Menfaat İlkesi, Ankara 2020 (Menfaat).

KARA, Hacı: Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2021 (Sigorta).

KAYIHAN, Şaban/**GÜNERGÖK**, Özcan: Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Kocaeli 2022.

KENDER, Rayegân: Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, 17. Bası, İstanbul 2021.

KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin: Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yaşığı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2020.

KUBİLAY, Huriye: Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, İzmir 2003.

KÜÇÜK, Damla: İkincil Sigorta Sözleşmeleri, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 24, S. 2, 2020, s. 141-193.

LANGHEID, Theo / **RİXECKER**, Roland (Hrsg.): Versicherungsvertragsgesetz mit Einführungsgesetz und VVG Informationspflichtenverordnung Kommentar, 7. Aufl., C.H. Beck, München 2022.

LANGHEID, Theo / **WANDT**, Manfred (Hrsg.): Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, § 1-99, VVG-InfoV, 3. Aufl., C.H. Beck, München 2022.

LOOSCHELDERS, Dirk / **POHLMANN**, Petra (Hrsg.): VVG-Versicherungsvertragsgesetz Kommentar, 4. Aufl., Carl Heymanns Verlag, Köln 2023.

MEMİŞ, Tekin: Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi, İstanbul 2016.

OMAĞ, Merih Kemal: “Eksik Sigorta”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen e Armağan, C. 1, İstanbul 2007, s. 955-970 (Eksik).

OMAĞ, Merih Kemal: “Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yaşığı”, Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, İstanbul 2003, s. 253-262 (Zenginleşme).

ÖZDAMAR, Mehmet/**DOĞAN**, Burak: Sigorta Hukuku, Ankara 2020.

PRÖLLS, Erich, R./**MARTIN**, Anton (Hrsg.): Versicherungsvert-ragsgesetz mit Nebengesetzen, Vertriebsrecht und Allgemeinen Versiche-rungsbedingungen, 31. Aufl., München 2021.

RÜFFER, Wilfried / **HALBACH**, Dirk / **SCHMIKOWSKI**, Peter (Hrsg.): Versicherungsvertragsgesetz, 4. Aufl., Nomos, Baden-Baden 2020 (HK-VVG/Bearbeiter).

SARIASLAN, Metin: “Zorunlu Deprem Sigortası ve Kahramanma-raş Merkezli Depremlerde Doğabilecek Hukuki İhtilaflar”, Türkiye Baro-lar Birliği Dergisi, Y. 35, S. 169, 2023, s. 407-470.

SAYHAN, İsmet: Sigorta Sözleşmelerinin Konusu: Aşkın Sigorta, Eksik Sigorta, Sigorta Tazminatının Hesaplanması, Ankara 2001.

SEVİNÇ KUYUCU, Aslıhan: “Sigorta Ettirenin Rizikoyu Ağır-laştırmama ve Rizikonun Ağırlaşması Halinde Ağırlaşan Rizikoyu İhbar Külfeti”, Sigorta Hukuku Sempozyumları (Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu: 1-2 Aralık 2017 İstanbul/Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018 Bursa), Ünan, Samim/ Yazıcıoğlu, Emine (Editörler), İstanbul 2018, s. 31-67.

ŞENOCAK, Kemal: Çifte Sigorta, Ankara 2002 (Çifte).

ŞENOCAK, Kemal: “Menfaat Değeri Altında Sigorta”, GÜHFD, C. 4, S. 1-2, 2000, s. 51-89. (Menfaat).

ŞENOCAK, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, Ankara 2000 (Sorumluluk).

ŞENOCAK, Kemal: “Takseli Sigorta”, Batider, C. 25, S. 2, 2009, s. 179-207 (Takse).

ŞENOCAK, Kemal: “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği, AÜHFD, C. 58, S. 1, 2009, s. 189-229 (Mal Sigortası).

TEKİL, Fahiman: “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Ankara 1998, s. 113-131.

ULAŞ, Işıl: Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku, Genel Hükümler-Mal ve Sorumluluk Sigortaları, 8. Bası, Ankara 2012.

ULUĞ CİCİM, İlknur: “Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar -Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 207-235.

ULUTEKİN, Hanefi: Birden Çok Sigorta, Sigorta Hukuku Dergisi, C. II, S. 1, 1984, s. 71-80.

ÜNAN, Samim: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bazı Sorunlar”, Sigorta Hukukunun İki Güncel Sorunu: -İnsansız Araçlar -Sorumluluk ve Özel Sağlık Sigortalarında Birden Çok Sigorta Sempozyumu, Amasya, Serap (Editör), İstanbul 2020, s. 107-152 (Sempozyum).

ÜNAN, Samim: “Çifte sigorta” da Avrupa modeli, Y. 35, S. 493, 2019, s. 38-39, <https://www.sigortacigazetesi.com.tr/wp-content/uploads/2020/03/2019-Aralik-Sigortaci-Gazetesi.pdf>, Erişim Tarihi: 01.01.2024 (Sigortacı).

ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, İstanbul 2016 (C. II).

ÜNAN, Samim: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. VII, Yargı Kararları, İstanbul 2021 (C. VII).

ÜNAN, Samim/**ATAMER**, Kerim: Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ), İstanbul 2011.

YAZICIOĞLU, Emine: “İlk Tehlike Sigortası”, Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul 2006, s. 543-557.

YAZICIOĞLU, Emine/**ŞEKER ÖĞÜZ**, Zehra: Sigorta Hukuku, 5. Baskı, İstanbul 2022.

YENER, Merve İrem: “Birden Çok Sigortaya İlişkin Bir Değerlendirme”, Batider, C. 38, S. 3, 2022, s. 531-566.

YETİŞ ŞAMLI, Kübra: “Birden Çok Sigorta”, İÜHFİM, C. 63, S. 1-2, 2005, s. 305-317.

YILDIRIM, Ali Haydar: Sigorta Tazminatı ve Bedelinin Muacceliyeti (TTK m. 1427), Ankara 2020.